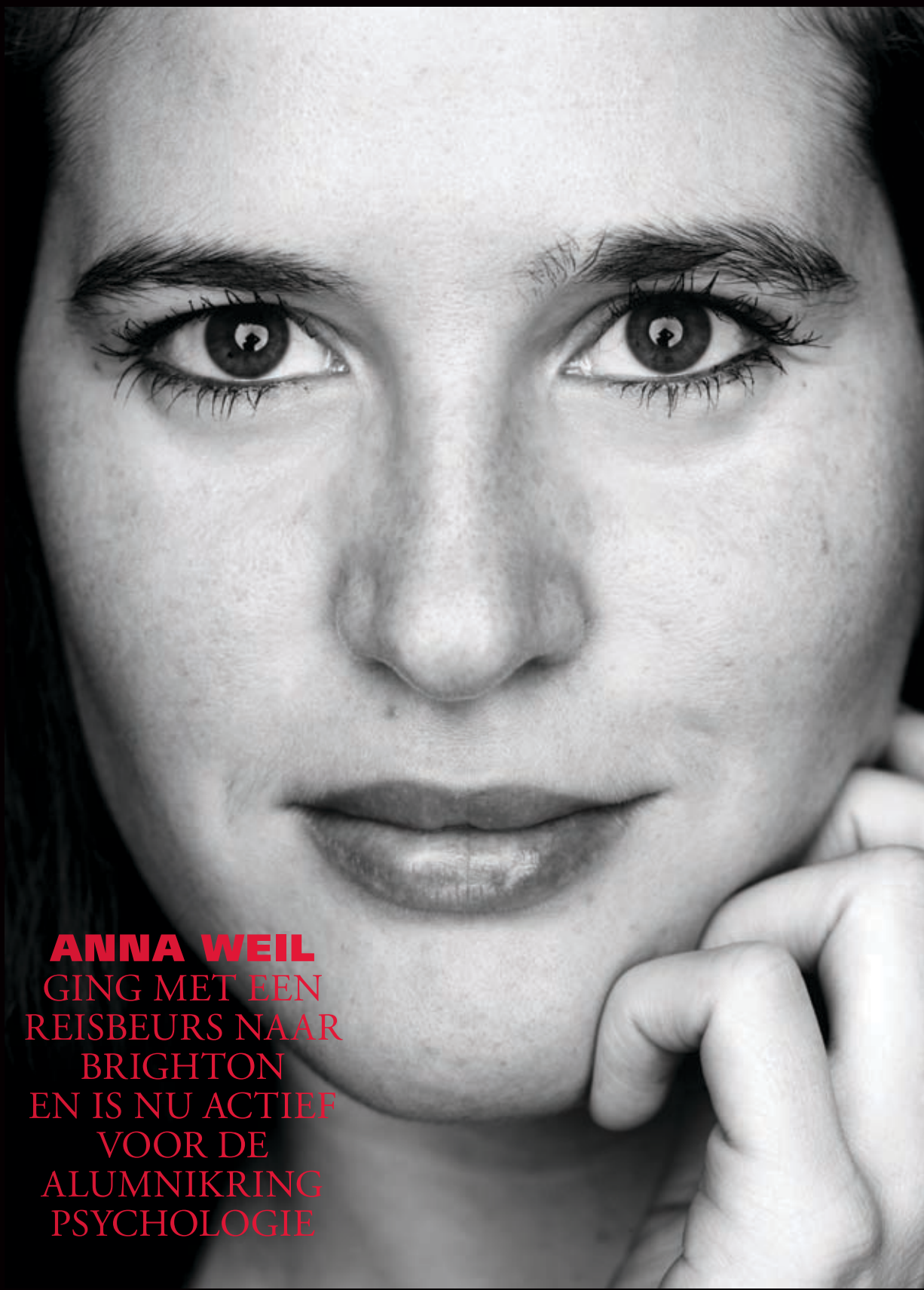

SPUI

UvA ALUMNI MAGAZINE 03 / 2009

31

ANNA WEIL
GING MET EEN
REISBEURS NAAR
BRIGHTON
EN IS NU ACTIEF
VOOR DE
ALUMNIKRING
PSYCHOLOGIE

TEUN VAN DE KEUKEN
NO SUCH THING AS A
FREE LUNCH

P 14

**KLIMAAT-
AFSPRAKEN:
ER IS GEEN
PLAN B**

JACQUELINE CRAMER

P 18

**DUURZAME STAD ALS
WETENSCHAPPELIJK
CONCEPT**

P 24

tekst • Sanne Verdam *Film- en televisiewetenschap 1995*
beeld • Joost van den Broek, *Hollandse Hoogte*

ACTIEVE

SOLIDARITEIT

ONZE VERZORGINGSSTAAT LIGT AL JAREN OP DE SCHOP. DE FAMILIE, REGULIERE WOONWIJK EN SCHOOL NEMEN HET STEEDS MEER OVER. WAT BETEKENT DIT VOOR DE BURGERLIJKE SOLIDARITEIT? EN WAT KUNNEN WIJ LEREN VAN DE MANIER VAN ZORGEN IN ONTWIKKELINGSLANDEN?

In haar oratie ter gelegenheid van haar benoeming tot bijzonder hoogleraar Sociaal-politieke aspecten van de verzorgingsstaat, tevens de Willem Drees-lezing 2009, bekritiseerde politicologe Margo Trappenburg de huidige verschuiving in de zorg. De verworven passieve solidariteit van burgers – waarbij de maatschappij grotendeels opdraait voor een zorgsysteem waaraan iedereen bijdraagt via belastingen – maakt plaats voor een actievere vorm van solidariteit die méér verwacht van burgers, families, wijken en het reguliere onderwijs.

Maar is dit wel eerlijk en worden hulpbehoevenden hier ook daadwerkelijk beter van? Voelt iedere burger zich bovendien in dezelfde mate aangesproken of kunnen asociale burgers gemakkelijk de dans ontspringen? En hoe is deze verschuiving van solidariteit te duiden in internationaal perspectief, met name als we kijken naar ontwikkelingslanden? Een gesprek tussen Margo Trappenburg en hoogleraar Antropologie van zorg en gezondheid Anita Hardon.

GOED-KWAAD-IDEE

Een blinde en verstandelijk gehandicapte vrouw die haar dagen bang en eenzaam slijt in een gewone woonwijk nadat zij uit haar instelling is geplaatst in het kader van 'terug naar de maatschappij'. Bejaarden die door het nieuwe beleid min of meer gedwongen thuis blijven wonen. En instellingen die alleen nog ruimte bieden aan de zwaarste gevallen. Dat zijn enkele voorbeelden die Trappenburg in haar oratie noemt als ongewenste effecten van het actieve burgerschap en de toenemende vermaatschappelijking.

Hardon ziet in ontwikkelingslanden juist wel veel voordelen van het actieve burgerschap en vindt dat Trappenburg in haar rede ten onrechte een tweedeling aanbrengt tussen passief en actief burgerschap, waarbij zij zich op de lijn stelt dat actief burgerschap niet goed is.

"De overheid doet iets fout, het leidt tot ongelijkheid en zorgen met belastinggeld is goed." Als antropologen houden wij niet zo van dat goed-kwaad-idee. ▶

Ik dacht tijdens het lezen: actieve solidariteit is niet alleen maar fout en er zitten ook afhankelijk makende effecten aan een té zorgende staat. Ons onderzoek in ontwikkelingslanden wil laten zien dat mensen juist niet als passieve doelgroepen opgevat moeten worden en wil ze betrekken bij de besluitvorming over wat een goede vorm van zorg is.' Maar Trappenburg meent dat een land dat al langer welvaart kent en de verzorgingsstaat gewend is, in dat opzicht erg verschilt van een ontwikkelingsland: 'Ik denk dat je vooral moet kijken naar de beginsituatie. In Nederland was er eerst ook niets aan ziekte en ziektegedrag, toen gingen de burgers dat zelf organiseren. Ze gingen collecteren en kregen een systeem voor elkaar. Op een gegeven moment wordt dat steeds grootschaliger en neemt de staat het over. Dat kun je betreurenswaardig vinden, maar het is natuurlijk ook erg prettig. Op het moment dat je dat staatsysteem hebt en je gaat dat afbreken, dan moet je niet vreemd opkijken als mensen zeggen: "daar zijn we niet blij mee". In Nederland hoor je vaak: "De burger heeft geen behoefte aan staatszorg". Maar *mij* wordt nooit wat gevraagd. Ik vond het

heerlijk dat het allemaal werd geregeld en ik ben een ontzettend gemiddelde burger. De situatie in ontwikkelingslanden is heel anders: als je begint met niks, kan het eigenlijk ook niet minder worden.' Hardon beaamt dat de verhouding tussen overheid en burger in ontwikkelingslanden van een geheel andere orde is. 'Als ik denk aan de situaties waarin ik onderzoek doe... Onze informanten verwachten al heel weinig van de staat en van een zich terugtrekkende staat is daar al helemaal geen sprake. Dat zijn dus echt *worlds apart*. Medisch antropologen onderzoeken vaak het raakvlak van staat en burger, en de manier waarop gezondheidsdiensten kunnen zorgen voor die burger. Maar die diensten hebben heel weinig middelen, zijn slecht toegankelijk en bieden een slechte kwaliteit zorg. Dus de burger verwacht hier ook niet veel van. Ons werk is dan om duidelijk te maken dat er onterecht wordt uitgegaan van passieve burgers. Zij zijn actief en hebben hun eigen netwerken, juist omdat ze weinig van de overheid verwachten. Wij zeggen dan ook in onderzoeksvoorstellen: ga eerst uit van het actieve burgerschap, van wat mensen zelf

al doen, en ga dan zoeken naar de manier waarop je met die betrokkenheid wat kan.'

OUDERENZORG

Trappenburg bestrijdt in haar oratie het idee dat het beter is voor ouderen om bij de kinderen in huis te gaan wonen. 'Waarom zou het voor ouderen per se beter zijn om tussen de jeugd te zitten? Ik zou niet weten waarom. Volgens mij bestaat er een te idyllisch beeld van zelfstandig wonende bejaarden.' Hardon herkent dit: 'Uit ons onderzoek naar oud worden in Ghana blijkt dat het zeker niet zo is dat ouderen daar zonder meer goed verzorgd worden. Ouderen daar zijn ook heel eenzaam, en het is een heel harde maatschappij voor ze, met veel armoede en slechte mobiliteit.' Trappenburg: 'Er is onlangs een proefschrift geschreven over mantelzorg in Italië, vergeleken met Nederland. Hier hoeft je als zoon of dochter niet te zorgen voor je oudere ouders. In Italië is dat wel een plicht. Dan kun je zeggen: dat is heel idyllisch. Maar die mensen hebben ook werk en kinderen. Dus die zorgen niet zelf, maar huren iemand in, veelal uit Oost-Europa, om voor de bejaarde moeder te zorgen. Die moeder is dan wel inwonend – maar ben je gelukkiger als je bij je dochter woont die de hele dag aan het werk is en een Litouwse vrouw voor je laat zorgen? Is dat echt veel beter dan in een verzorgingstehuis zitten met medebejaarden? Ik weet dat niet.'

Hardon: 'Maar we gaan hier natuurlijk steeds maar uit van assumpties. Wij hebben op een gegeven moment hier Indiase onderzoekers gehad die de Nederlandse verzorgingshuizen kwamen bekijken – vanuit de aanname dat het verschrikkelijk is wat wij hier met ouderen doen. Hoe wij ouderen "opsluiten" in een tehuis: dat kan daar echt niet. In India zijn sociale familiezorg, normen en verbanden erg belangrijk. Toch kwamen ook zij terug met een heel alle-daagse beschrijving van het leven in een tehuis. Uiteindelijk vonden ze het helemaal niet zo shocking...'

BUSINESSMODELLEN

Een in het oog springend voordeel van het systeem van passieve solidariteit is volgens Trappenburg dat het eerlijker was omdat iedereen eraan bijdroeg in de vorm van belastingen. Toch noemt ze ook enkele nadelen. Een nadeel dat ook Hardon ziet, is het misbruik van de WAO: 'Dat was toch een pervers gevolg van het oude systeem?' Trappenburg: 'Ja, je moet zorgen dat er geen misbruik van regelingen gemaakt kan worden, en dat ze ook echt terecht komen bij de doelgroep waar ze voor bedoeld zijn. Maar om dan maar de hele regeling af te schaffen en alles helemaal anders aan te pakken... Met businessmodellen, quota en scores?' Hardon beaamt dit: 'Die over-administratie van de zorg zie je ook terug in de landen waar ik onderzoek doe. Net als in Nederland wordt er steeds meer vanuit businessmodellen gewerkt, en dan denk ik: wie heeft ooit bewezen dat dit efficiënter is? Het idee is: als je het doet volgens het businessmodel is het goedkoper, beter en efficiënter. Maar als je het bekijkt vanuit de gezondheid van de doelgroep is het waanzin.'

SOCIALE RELATIES

Door het terugplaatsen van ouderen, gehandicapten en zwakke leerlingen in de maatschappij komen deze groepen weer in nauwer contact met anderen. Heeft de verschuiving naar het actieve burgerschap dan niet als groot voordeel

beeld • Jeroen Oerlemans (Margo Trappenburg), Ivar Pel (Anita Hardon)

MARGO TRAPPENBURG – 1962

M.J.Trappenburg@uva.nl

- 1987 Politicologie Universiteit Leiden
- 1993 promotie Politicologie LEI
- 2000-heden universitair hoofddocent Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschappen
- 2004-2008 bijzonder hoogleraar Patiëntenperspectief, Instituut Beleid en Management Gezondheidszorg, Erasmus Universiteit Rotterdam
- 2008-heden bijzonder hoogleraar Sociaal-politieke aspecten van de verzorgingsstaat en overlegconomie (Drees-leerstoel), UvA

ANITA HARDON – 1961

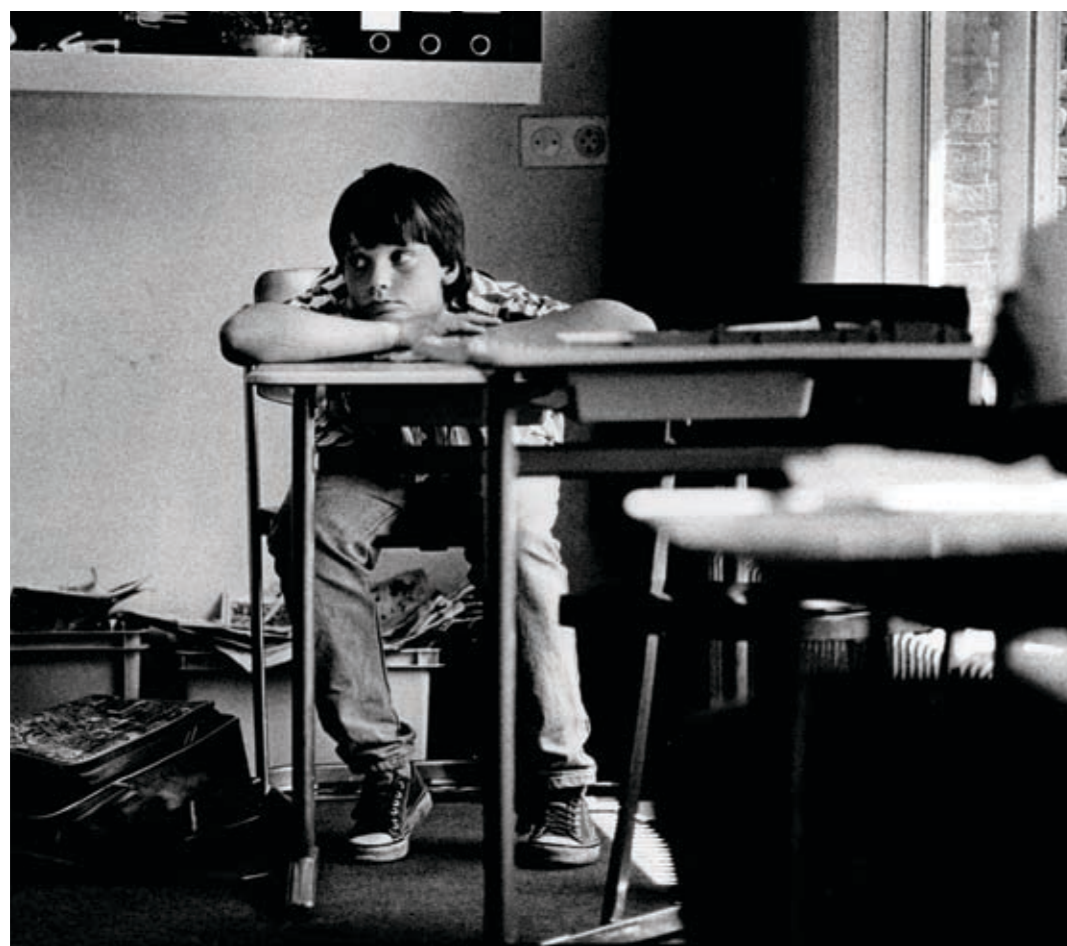
A.P.Hardon@uva.nl

- 1984 Medische biologie
- 1990 promotie Culturele antropologie
- 2001-heden hoogleraar Antropologie van zorg en gezondheid
- 2002-2006 wetenschappelijk directeur Amsterdam School for Social Science Research (ASSR), UvA
- vanaf 2010 wetenschappelijk directeur Amsterdam Institute for Social Science Research (AISR), UvA

IN BEELD

- A Margo Trappenburg
- B Anita Hardon

‘ALS JE BEGINT MET NIKS, KAN HET EIGENLIJK OOK NIET MINDER WORDEN’

dat de sociale relaties weer toenemen? Hardon: 'Hoe zit het eigenlijk met het sociale aspect van die zich terugtrekkende overheid waarvan jij zo'n afkeer hebt? Vanuit medisch-antropologisch onderzoek weten we namelijk dat gezondheid heel veel te maken heeft met sociale relaties. Het is heel belangrijk voor mensen om in sociale verbanden te zitten. Het weer verleggen van de zorg naar families, wijken en scholen voorziet wel daarin.' Trappenburg: 'Wat ik heb willen laten zien, is dat je een andere configuratie van sociale relaties krijgt en dat het terugbrengen van de zorg bij de familie en in de wijk of in de klas niet per se socialer is. Om het onderwijs als voorbeeld te nemen: ik las laatst over een school in een niet-achterstandswijk die prat ging op heel veel rugzakkindjes. De teneur was: onze kinderen zitten al vanaf groep 1 met deze rugzakkindjes in de klas, dus ze weten niet beter. Maar je kunt kinderen alles normaal laten vinden. Als je kinderen zegt dat ze altijd ook met hun broertje van drie moeten spelen, dan is dat zo. Dat vinden zij dan normaal, maar is het wel eerlijk en wenselijk? Is dat een offer dat je van hen mag vragen?'

WIN-WINSITUATIES

Zorgbehoevenden komen lang niet altijd goed terecht en opvangende instanties raken vaak overbelast: twee gevolgen van de toenemende actieve solidariteit. Trappenburg noemt nog een belangrijke valkuil van dit systeem; de burger die niet wil zorgen, kan daar ook niet toe gedwongen worden. Hardon constateert dit ook: 'Ik zie in mijn onderzoek in ontwikkelingslanden dat die verschuiving de ongelijkheid vergroot.' 'Ach, voor een deel is die zich terugtrekkende overheid ook wel goed bedoeld hoor', zegt Trappenburg.

‘BEN JE GELUKKIGER ALS JE BIJ JE DOCHTER WOONT DIE DE HELE DAG AAN HET WERK IS EN EEN LITOUWSE VROUW VOOR JE LAAT ZORGEN?’

'Het is niet zo dat er een waanzinnig complot is. Maar de overheid heeft wel heel erg de neiging om te praten in termen van win-winsituaties. Het is misschien wel typisch Nederlands om te zeggen: het is goed voor die mevrouw om als hulpbehoevende in een woonwijk te wonen, het is óók nog verrijkend voor de buurt, plus het is goedkoper. Dat is te positief, je móét zien dat die opstelling ook nadelen heeft. Breng dus de voor- en nadelen in kaart en ga dan kijken of je het nog steeds wilt. Mijn stelling is dat we in Nederland eerst alle voordelen van een benadering gaan benoemen, vervolgens eindeloos reclame maken en het dan ook gelijk in de praktijk gaan brengen. Pas later zien we wel weer wat er voor bijeffecten optreden. En dat is wat ik ter discussie wil stellen.' ●

De oratie / Drees-lezing van Margo Trappenburg is te lezen op www.margotrappenburg.nl (zie onder 'Lezingen').

tekst • Marion Rhoen *Franse taal- en letterkunde 1993*
beeld • Frank Ruiter

OP REIS MET STUDIEBEURS

'NA MIJN MASTER BEN IK MET VOLLE OVERTUIGING LID GEWORDEN VAN DE AUV-ALUMNIKRING PSYCHOLOGIE'

Het Amsterdams Universiteitsfonds (voorheen AUV-Fonds) verstrekt sinds jaar en dag beurzen – aanvankelijk bedoeld als extra toelage in Nederland, sinds 1985 voor studeren in het buitenland. Dick de Beus (1946, Economie) besteedde het geld in Amsterdam, Anna Weil (1979, Psychologie) ging ermee naar Brighton.

DICK DE BEUS – 1946

debeus@xs4all.nl

- 1971 Economie
- 1970-1971 AUV-beurs, gespendeerd in Amsterdam
- 1971-1979 diverse functies bij het GAK
- 1979-2004 diverse functies bij pensioenbeheerder PGGM, de laatste 16 jaar voorzitter van de hoofddirectie
- thans diverse commissariaten, onder meer bij Vesteda en 's Heeren Loo Zorggroep. Tevens voorzitter van de Raad van Toezicht van het Nederlands Philharmonisch Orkest en het Nederlands Kamerorkest

Dick de Beus

DE BEURS Dankzij het Universiteitsfonds hoefde ik mijn ouders financieel niet meer tot last te zijn. Mijn decaan had de kleine beurs die ik eerder ontving, stopgezet. Mijn opmerking aan het einde van het eerste studiejaar, dat het aantal vakken dat ik kon doen me tegenviel, had hij geïnterpreteerd als moeite met de studie. Maar ik wilde juist méér vakken doen!

INKOMSTEN De beurs bedroeg 1500 gulden, een fors bedrag voor die tijd. Dat geld is opgegaan aan dagelijks levensonderhoud. Zuinig als ik was, kon ik met 250 gulden per maand toe.

RENDEMENT Na mijn kandidaats werd ik een ongeduldige student, wilde snel aan de slag in de maatschappij. Dankzij de beurs kon ik echt tempo maken in mijn doctoraalfase. In de zomermaanden hoefde ik minder naar de Europese Reis- en Bagageverzekeringsmaatschappij, waar ik administratief werk deed.

Anna Weil

DE BEURS Ik belandde in het Britse Brighton, een fantastische stad. *London by the sea* noemen ze het, een op de tien inwoners is er student. In 2003 deed ik er onderzoek voor mijn master tijdens de *summer term*, en ik volgde twee vakken. Naar het buitenland wilde ik altijd al: kijken hoe ik me staande zou houden in een nieuwe omgeving.

INKOMSTEN Van het fonds kreeg ik 250 euro. Daarnaast gaf het Erasmus uitwisselingsprogramma 150 euro per maand. Klap op de vuurpijl was 1500 euro van de British Council. Dat voelde als geld toe.

RENDEMENT Aan mijn verblijf heb ik natuurlijk levenswijsheid overgehouden, altijd een goede investering! Ik heb genoten van de contacten met de studenten in mijn studentenhuus. En ik bedank nog steeds bus- en trambestuurders bij het uitstappen. Die gewoonte heb ik overgenomen van de Britten. Zo beleefd, zo vriendelijk. Dat heeft zeker prettige kanten.

ANNA WEIL – 1979

AnnaWeil@uva-alumni.nl

- 2006 Psychologie
- 2003 AUV-studentenreisbeurs, gespendeerd aan de University of Sussex, Brighton
- 1997-1998 jaar in Israël, onder meer seminars gevolgd over groepsprocessen en leidinggeven, Engelse les gegeven aan kinderen, in een kibboets gewerkt
- 2001-2005 lid studentenfractie vakgroep Sociale psychologie
- 2006-heden coördinator International Office bij Psychologie
- 2007-heden secretaris AUV-alumnikring Psychologie

IN BEELD

- Ⓐ Dick de Beus (2e van links) met vrienden 'op' CASA
- Ⓑ Café De Pieper
- Ⓒ H.J. van der Schroeff, door Sierk Carl Schröder (olieverf op doek, 1970)

TERUGDOEN Van de alumnivereniging word ik zeker lid. Een eerdere poging is kwijtgeraakt in de UvA-burelen. Het is leuk om te horen hoe het gaat, in algemene zin. Ik zou ook wel weer college willen lopen. In geschiedenis ben ik zeer geïnteresseerd.

STAMKROEG De Pieper, op de hoek van de Leidse- en Prinsengracht. Het is een bruin café in de buurt van de bioscopen van Het Leidseplein Theater.

FAVORIETE COLLEGE Kosten en kostprijs, van professor H.J. van der Schroeff (1900-1974, promotie Economie 1940). Een kleurrijk man. 'Economien!' riep hij ons toe bij zijn allereerste college. Rond 5 december presteerde hij het om een heel college op rijm te geven. Hij kon, uitzonderlijk voor die tijd, zonder zijn dictaat voor te lezen een goed verhaal vertellen.

BESTE STUDIEPLEK De UB. Daar was veel minder afleiding dan op de Casa, waar ik woonde. Om op te schieten met de studie, zo kreeg ik door, moest je gewoon kantooruren maken. In de Economische Handelsbibliotheek zat ik ook wel, aan de Keizersgracht.

POSITIEF/NEGATIEF AAN DE UVA Prettig waren de locaties: de instituten langs de gracht, de Oudemanhuispoort. In een mooie omgeving voel je je gewoon beter. Minder goed waren destijds de didactische vaardigheden van de docenten. En Economie aan de UvA had in de jaren zeventig en tachtig moeite zichzelf goed op de kaart te zetten.

TERUGDOEN Voorwaarde voor een reisbeurs was: na je master lid worden van de alumnivereniging van je studie. Dat heb ik met volle overtuiging gedaan, ik ben zelfs secretaris geworden van de AUV-alumnikring Psychologie. Ik wilde graag iets terugdoen.

STAMKROEG De Roeter, tegenover de faculteit. Daar heb ik heel wat geklaverjast. Dan begonnen we een potje in een tussenuur en gingen niet meer terug naar college.

FAVORIETE COLLEGE Consumentenbeslissingen, omdat de trucjes die je er bestudeerde om mensen te beïnvloeden feilloos werken. Ze waren heel herkenbaar. Mijn favoriete docent was Ap Dijksterhuis (promotie Psychologie RUN 1996): een jonge hond, blakend van energie. Zijn passie voor het vak was heel aanstekelijk. Hij gaf de basis-cursus Sociale cognitie.

BESTE STUDIEPLEK Het Bushuis. Daar is een knusse computerzaal onder het houten dakspant. Ik kende er niemand, ook goed voor de concentratie. Af en toe sprak iemand me aan, die zag me dan aan voor mijn (eeneige) tweelingzus die daar Communicatiewetenschap studeerde.

POSITIEF/NEGATIEF AAN DE UVA Als stadsmens geniet ik van de levendigheid in het centrum. Heerlijk dat de faculteit daar middenin ligt. Elke dag fiets ik langs de Amstel, een cadeautje. Negatief: de decentrale-iteit. Communicatiewetenschap, wat ik eerst deed, had een academisch kwartiertje, Sociale psychologie niet. Het duurde even voor ik doorhad waardoor ik daar steeds zo veel te laat was. ●

- IN BEELD**
- Ⓐ De afgebrande pier van Brighton
 - Ⓑ Promotiemagazine voor Brighton
 - Ⓒ Boarding pass Anna Weil
 - Ⓓ Met commissie Mercurius (studievereniging Communicatiewetenschap) in tent

tekst • Rob Hartgers *Engelse taal- en letterkunde 2003*
beeld • Tjep *www.oogst.org*

ZONNEPANELEN, WINDMOLENS EN ENERGIEZUINIGE VERLICHTING. DE UVA WIL EEN DUURZAME UNIVERSITEIT WORDEN. 'ALS UNIVERSITEIT MOETEN WE HET GOEDE VOORBEELD GEVEN.'

In de studiezaal van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde zitten tientallen studenten geconcentreerd te werken achter computers. Op het eerste gezicht is dit een studiezaal zoals elke andere. Maar schijn bedriegt. Dit is de eerste CO₂-neutrale studiezaal van de UvA, die daarmee voorloopt op andere Nederlandse universiteiten. De zaal werd op 12 oktober officieel geopend door milieuminister en UvA-alumna [Jacqueline Cramer](#) (zie ook pagina 18), als onderdeel van haar 'Greenovator Tour' langs bedrijven en onderwijsinstellingen. De studiezaal van de Economiefaculteit (met 250 werkplekken de grootste van de UvA) is het paradepaardje van het duurzaamheidsbeleid van de UvA.

Duurzaamheid gaat de komende jaren een belangrijke rol spelen in zowel het onderwijs en onderzoek als in de bedrijfsvoering van de universiteit, zo staat te lezen in het Beleidsplan Duurzaamheid, opgesteld door voormalig FNWI-decaan [Walter Hoogland](#) (Wis- en natuurkunde 1963 cum laude, promotie 1968). Er zijn inmiddels tal van initiatieven opgestart. In de bedrijfsvoering gaat de meeste aandacht uit naar het verminderen van het energieverbruik, duurzamer inkopen, en duurzame bouw en nieuwbouw. Op al die vlakken zijn doelstellingen geformuleerd. Zo wil de UvA tussen 2009 en 2020 jaarlijks twee procent energie besparen, moet in 2012 de helft van de inkoop voldoen aan de duurzaamheidscriteria van het agentschap voor duurzaamheid en innovatie SenterNovem, en wordt bij nieuwbouw of grootschalige renovatie gestreefd naar tien tot twintig procent duurzame energieopwekking. Daarnaast is in kaart gebracht welke *best practices* op het vlak van duurzaamheid er op dit moment al zijn. De bestaande en nieuwe initiatieven worden samengebracht op een nieuwe online portal die binnenkort de lucht in gaat.

Duurzaamheid leeft niet alleen in de hoofden van de universitaire bestuurders. Studenten van de Centrale Studentenraad en de Facultaire Studentenraden hebben op eigen initiatief een Commissie Duurzaamheid in het leven geroepen om de druk op de ketel te houden en te controleren of het universiteitsbestuur zijn duurzame beloften nakomt. Collegelid [Paul Doop](#) (Politologie en Bestuurskunde LEI 1980) lijkt die aanmoediging niet nodig te hebben. 'Duurzaamheid is geen keuze, maar een kwestie van overleven', stelt hij. 'Dat geldt voor de gehele samenleving en dus ook voor de universiteit. We kunnen

niet oneindig doorgaan met het verbruiken van fossiele brandstoffen en het vergroten van de kloof tussen arm en rijk. Als universiteit moeten we het goede voorbeeld geven. In de Vereniging van Universiteiten (VSNU) nemen wij het voortouw op het gebied van duurzaamheid.'

DRAAGVLAK

Enkele in het oog springende duurzame initiatieven zijn afkomstig van studenten. Zo was de groene studiezaal er nooit gekomen zonder de inzet van Econometriestudent [Ewoud de Kok](#). Duurzaamheid is voor hem iets vanzelfsprekends, vertelt hij: 'Ik ben ermee opgegroeid. Toen ik klein was, hadden wij thuis al zonnepanelen op het dak. Mijn vader was een pionier.' Toen zijn faculteit twee jaar geleden een ideeënwedstrijd uitschreef, deed De Kok mee met een plan voor een energiezuinige studiezaal. Met de door hem voorgestelde maatregelen wordt op de lange termijn geld bespaard, rekende hij de facultaire bestuurders voor. De Kok won de competitie, maar moest vervolgens flink lobbyen om draagvlak te smeden voor zijn plannen. Hij werd lid van de Studentenraad om zo aan tafel te komen bij de hoogste bestuurders. Zijn doorzettingsvermogen en overtuigingskracht bleven niet zonder resultaat. In december 2008 stemde het College van Bestuur in met een investering van 200.000 euro, een bedrag dat volgens De Kok in vijftien jaar kan worden terugverdiend met de door hem bedachte energiebesparingen.

Trots geeft De Kok een rondleiding door de ruimte. De meeste besparingen zijn onzichtbaar, vertelt hij. Zo is op de computers software geïnstalleerd waardoor ze na vijf minuten automatisch op stand-by gaan. De oude tl-verlichting is vervangen door tl-buizen met een hoog rendement. Met deze twee relatief eenvoudige ingrepen is het energieverbruik van de ruimte tot de helft gereduceerd. Het andere deel van het plan van De Kok ligt op het dak van het gebouw van de Amsterdam Business School aan de Plantage Muidergracht. Een batterij aan zonnepanelen wekt daar zoveel energie op dat het verbruik van de studiezaal hiermee min of meer gecompenseerd wordt. Nog te plaatsen windmolens in het Science Park maken het energieneutrale

plaatje compleet. Zowel de zonnepanelen als de duurzame verlichting zijn geleverd door bedrijfjes van UvA-alumni. Om de zwoegende studenten in de studiezaal bewust te maken van het duurzame karakter van hun studieomgeving, komt bij de ingang van de zaal een groot beeldscherm te hangen waarop precies te zien is hoeveel energie de zonnepanelen opwekken en hoeveel er verbruikt wordt. De Kok: 'Ik heb nog overwogen om de ruimte te koelen door gras op het dak te leggen, of om de ruimte te verlichten via een grote buis door het dak, maar die ideeën zijn afgefallen. Ze waren misschien wat te radicaal.'

INKOOP

'Ik ben heel praktisch ingesteld', zegt [Ineke Veenstra](#). 'Mijn voornaamste zorg is dat de gebouwen van de universiteit schoon, veilig en goed onderhouden zijn.' Als directeur van het Facilitair Centrum speelt Veenstra een sleutelrol in de verduurzaming van de bedrijfsvoering van de UvA. De studenten van de Commissie Duurzaamheid roemen haar *down to earth*-houding – geen vage beloften en groene vergezichten, maar concrete oplossingen. 'Zonder dat iedereen dat weet, doen we al veel goed', begint Veenstra. 'Bij renovaties weegt duurzaamheid bijvoorbeeld zwaar mee in de kosten-batenanalyse. Ik vind het belangrijk om dat te laten zien; het stimuleert medewerkers en studenten om zich nog meer in te zetten voor duurzaamheid.'

De laatste tijd heeft het Facilitair Centrum een aantal belangrijke stappen genomen in de richting van een groenere universiteit. Zo speelt duurzaamheid een belangrijke rol in alle inkoopcontracten die de UvA voortaan afsluit (in totaal goed voor 110 miljoen euro per jaar). De criteria die SenterNovem heeft opgesteld voor aanbestedingsprocedures door (semi)overheidsinstellingen bieden daarbij een handvat. Veenstra: 'We verwachten van leveranciers dat hun producten en hun werkwijze zo duurzaam mogelijk zijn. Zo is onlangs in de aanbestedingsprocedure voor een nieuw schoonmaakcontract voor het eerst duurzaamheid als criterium zwaar meegewogen. Ook heeft de UvA een nieuw verhuisbedrijf gecontracteerd, dat met schonere vrachtwagens rijdt.' ▶

ENERGIE

Met een jaarlijkse rekening van 6,3 miljoen euro is de UvA grootverbruiker van energie – ter vergelijking: een gemiddeld Nederlands huishouden betaalt per jaar 2000 euro. Ook in vergelijking met andere universiteiten springt de UvA er, omgerekend naar energieverbruik per vierkante meter, niet goed uit. Het verbruik kan en moet flink omlaag. De VSNU heeft afgesproken om jaarlijks een minimale energie-efficiencyverbetering van twee procent te bereiken. Dat moet leiden tot een verbetering van dertig procent in 2020 vergeleken met 2005.

De UvA heeft een Energie Efficiency Plan (EEP) opgesteld waarin staat hoe dat doel bereikt wordt. Met de aanschaf van 'groene' IT en het door De Kok en student Tandheelkunde Joeri Baas bedachte 'PC Power Management' wordt naar schatting 480 ton CO₂-uitstoot vermeden. De geplande grootschalige renovatie van het Roeterseilandcomplex en de bouw van een duurzaam sportcentrum op het Science Park zijn andere grote besparingsposten (samen goed voor 380 ton minder CO₂-uitstoot). Het simpelweg uitschakelen van apparatuur die niet in gebruik is, zorgt voor 147 ton minder uitstoot. Een nieuw aangestelde energicoördinator houdt in de gaten of de uitvoering van het EEP op schema ligt en waar verdere besparingen mogelijk zijn.

Of de doelen bereikt worden, hangt voor een belangrijk deel af van de medewerkers en studenten, denkt Veenstra: 'Het veranderen van gedrag is misschien wel het lastigste aspect van de verduurzaming van de bedrijfsvoering. Het gaat niet alleen om het uitschakelen of op stand-by zetten van een apparaat waaraan je niet meer werkt, maar ook om het achterlaten van afval in collegezalen. Afgelopen zomer zijn we een campagne begonnen om studenten erop te wijzen dat ze niet moeten eten en drinken in de collegezaal.'

HUISVESTING

De derde pijler van de duurzame bedrijfsvoering, naast inkoop en energiebeleid, is de huisvesting. Het nieuwe huisvestingsplan bevat voor het eerst een duurzaamheidsparagraaf. Daarin staat te lezen dat bij alle geplande nieuwbouw en renovaties tussen nu en 2020 (in totaal bijna 220.000 vierkante meter) duurzaamheid in de realisatie en de exploitatie vooropstaat. Er wordt zo efficiënt mogelijk gebruikgemaakt van de vierkante meters, en renovatie of herbestemming hebben de voorkeur boven nieuwbouw. Met nieuwe technieken en duurzame materialen wordt bespaard op geld en energie. Een belangrijke rol bij dit alles speelt

'HET VERANDEREN VAN GEDRAG IS MISSCHIEN WEL HET LASTIGSTE ASPECT VAN DE VERDUURZAMING VAN DE BEDRIJFSVOERING'

de *cradle to cradle*-gedachte, wat betekent dat toekomstige generaties niet belast worden door onze bouw- en consumptiebehoeften. Bij de productie of bouw wordt daarom rekening gehouden met mogelijk hergebruik.

Voor Salomé Bentinck (Bouwkunde TUD 1981), directeur Huisvestingsontwikkeling van de UvA, is duurzaamheid 'geen issue', maar 'een vanzelfsprekend onderdeel van onze bedrijfsvoering.' Ze legt uit dat bij alle bouw- en renovatieprojecten gebruikgemaakt wordt van een meet-instrument (GreenCalc + of BREEAM-NL) waarmee de algehele duurzaamheid van het project kan worden vastgesteld. Daarnaast zijn de verplichte EPC-normen (Energieprestatiecoëfficiënt) voor nieuwbouw met tien procent aangescherpt.

Duurzame huisvesting is lastig voor een universiteit die voor een flink deel is gevestigd in monumentale panden, geeft Bentinck toe. Om een bestaand pand, zeker een monument, te verduurzamen zijn flinke investeringen nodig – geld dat er niet altijd is. 'We kunnen ons niet veroorloven om hard hollend voorop te lopen', zegt Bentinck. Toch hebben de monumentale panden ook voordelen: 'Het zijn ruim opgezette gebouwen, met een behoorlijke overmaat. Daardoor zijn ze makkelijker voor verschillende doeleinden te gebruiken. Ook dat is duurzaam.'

ALLOCATIE

Een hobbel op het pad naar een duurzame toekomst is de manier waarop de financiële middelen worden verdeeld over de faculteiten, het zogeheten allocatiemodel. De duurzame basisregel 'de verbruiker betaalt' is aan de UvA moeilijk te realiseren. Zo worden de energierekeningen van alle faculteiten op één hoop gegooid. Iedere faculteit betaalt naargelang het aantal vierkante meters dat zij in gebruik heeft, niet naar verbruik. Een faculteit die investeert in energiebesparing, ziet dat dus niet terug op de eigen rekening. Veenstra erkent de minpunten van het allocatiemodel, maar legt uit waarom betalen naar verbruik niet mogelijk is: 'Faculteiten kunnen niet kiezen in welke panden zij gehuisvest zijn. Een faculteit die is gevestigd in nieuwbouw verbruikt vanzelfsprekend minder energie dan een faculteit die is gevestigd in monumentale panden. Het zou niet eerlijk zijn om die laatste meer te laten betalen. Ik denk dat het wel belangrijk is om meer inzicht te krijgen in het energieverbruik per faculteit en per pand. We willen daarom meer kleinschalige bemeting. Als een faculteit of instituut erin slaagt het energieverbruik te verminderen, kunnen we dat belonen.'

'WE MOETEN NIET IN ÉÉN KEER ALLES WILLEN, MAAR ONS ONDERSCHIEDEN OP ONDERDELEN, ZOALS INKOOP OF ENERGIE'

Investeringen in duurzaamheid betalen zich vaak pas op de lange termijn terug – de kost gaat voor de baat uit. Veenstra pleit voor een universitair fonds waarop faculteiten aanspraak kunnen maken voor duurzame investeringen. Doop verwacht niet dat zo'n pot er op korte termijn komt: 'Daar is nu geen geld voor. We moeten zo veel mogelijk investeren binnen de bestaande budgetten.'

TOEKOMST

Veenstra blijft realistisch. Ze verwacht niet dat duurzaamheid in de toekomst een onderscheidend kenmerk wordt van de UvA: 'De universiteiten die op dit moment vooroplopen op dit vlak, zoals Wageningen en Delft, hebben ook inhoudelijk een verbinding met het thema. Voor een brede universiteit als de UvA ligt dat anders. We moeten niet in één keer alles willen, maar ons onderscheiden op onderdelen, zoals inkoop of energie.'

Student Sociale geografie Just Dengerink is voorzitter van de Commissie Duurzaamheid, de groene 'waakhond' van de UvA. Hij is blij met alle initiatieven, maar voor hem 'mag het best wat ambitieuzer'. Dengerink: 'Ik was laatst in Wageningen. Zij zijn erg ver met duurzaamheid; overal kranen die automatisch uitgaan, energiezuinige verlichting, en stickers die medewerkers en studenten wijzen op energiebesparing. Ik denk dat het vreselijk belangrijk is om mensen voortdurend bewust te maken van het belang van duurzaamheid. Dat mis ik nog aan de UvA. Duurzaamheid moet beter worden gecommuniceerd.' Ook De Kok pleit voor meer ambitie. Gidsland is wat hem betreft Engeland: 'Daar zijn universiteiten verplicht om een duurzaamheidsjaarverslag te maken. Ze worden door de overheid afgerekend op hun duurzame prestaties. Het zou goed zijn als dat in Nederland ook gebeurt.'

Tot voor kort stond duurzaamheid niet hoog op de agenda van de UvA, geeft Doop toe. 'Maar de ontwikkelingen gaan snel. Drie jaar geleden vroegen we ons nog af hoe belangrijk dat nu eigenlijk is, duurzaamheid. Nu zijn we ervan overtuigd dat een duurzame toekomst de enige toekomst is. We moeten klimaatneutraler gaan functioneren en hebben daarvoor meetbare doelstellingen. Wat mij hoop geeft, is de belangrijke rol die studenten hierin spelen. Zij zijn de drijvende kracht achter de verduurzaming van de UvA.'

De UvA heeft een speciale website ingericht om duurzame initiatieven op het terrein van onderwijs, onderzoek en bedrijfsvoering zichtbaar te maken www.uva.nl/duurzaamheid

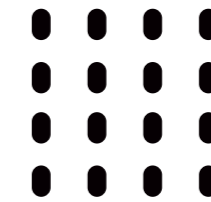
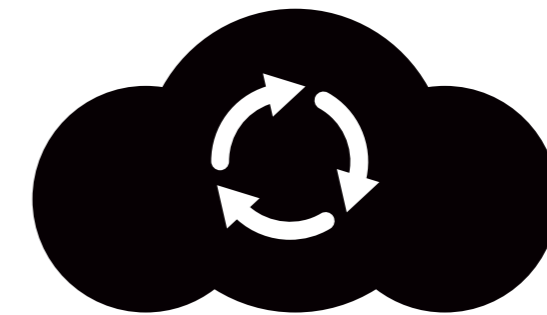
DE DUURZAME DOELSTELLINGEN VAN DE UVA

- 30% energie-efficiency verbetering in 2020 ten opzichte van 2005, ofwel 2% per jaar
- 40% CO₂-reductie in 2025
- 50% duurzaam inkopen in 2012

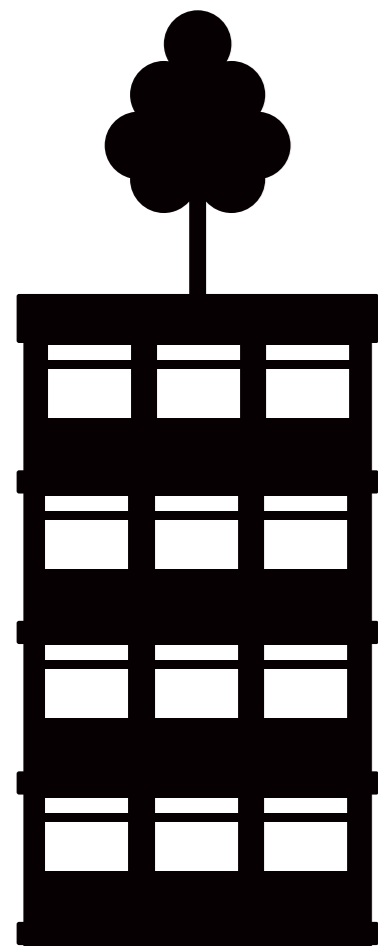
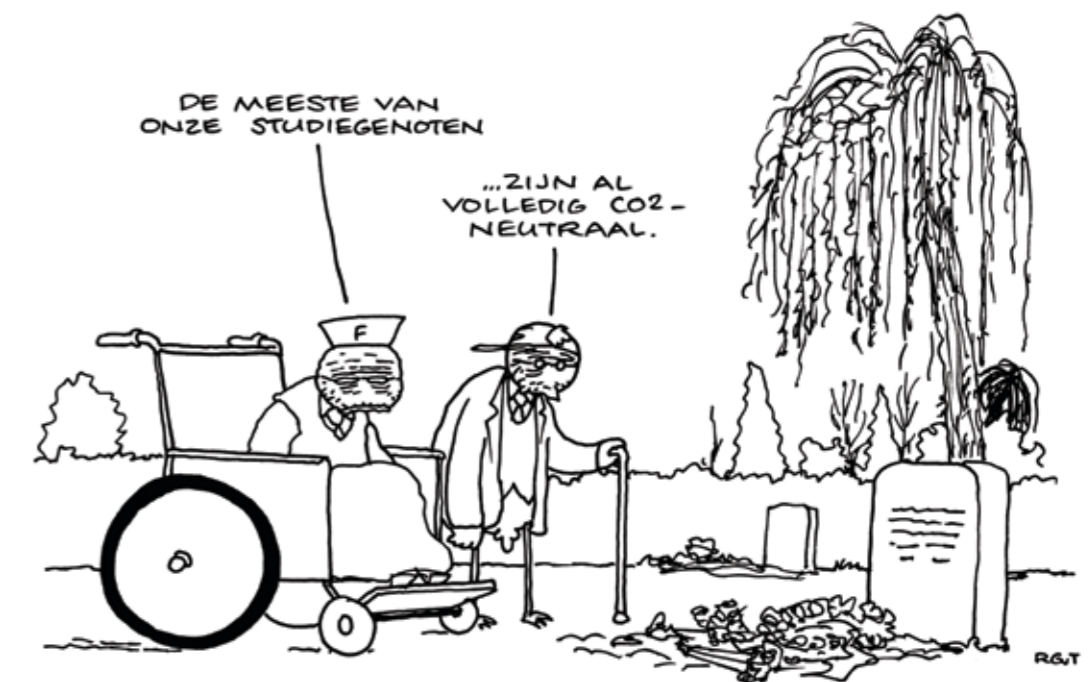
DE BELANGRIJKSTE BESPARINGSMAAAT-REGELEN TOT 2012

- Groene IT-strategie: 480 ton CO₂-uitstoot vermijden
- Nieuwbouw Sportcentrum: 292 ton CO₂-uitstoot vermijden
- Good Housekeeping: 206 ton CO₂-uitstoot vermijden
- Uitschakelen apparatuur buiten gebruik: 147 ton CO₂-uitstoot vermijden

Bronnen: Energie Efficiency Plan 2009-2012, Huisvestingsplan 2010

FOKKE & SUKKE DOEN NIET MEER MEE AAN DE KLIMAATGEKTE

ANDERE
DUURZAAMHEIDSRIDDERS

ELLEN MENSINK

Creative City Lab

MAARTEN HAJER

*Planbureau voor
de Leefomgeving*

Hoe word je
duurzaamheids-
ridder?

Een actieverleden is niet vereist: duurzaamheid is salonfähig, in alle sectoren. De biologen zijn het patent op groen al lang kwijt, zoveel maakt het lijstje hiernaast wel duidelijk. Wetenschap, politiek en bedrijfsleven afficeren zich alle graag als duurzaam. Duurzaam ondernemen is een groeimarkt. Niet alleen omdat het sociaal wenselijk is, maar vooral ook omdat de vraag ernaar toeneemt. Steeds meer mensen willen verantwoord consumeren en de politiek schroeft de eisen op. Vooral bèta's beschikken over de kennis om zelf met innoverende toepassingen te komen; economen weten hoe je een vinding in de markt kunt zetten: opvallend veel UvA-alumni die we tegenkomen in onder meer de *Trouw* Duurzame 100 (www.trouw.nl/groen/nieuws/duurzamehonderd) studeerden Economie. Uiteindelijk kleven aan elk product en elke dienst aspecten van duurzaamheid, zodat er voor iedereen kansen liggen om zich als duurzaam te profileren.

Andere
duurzaamheidsridders
die aan de UvA studeerden

GOSSE BOXHOORN | Scheikunde 1976, oprichter Solland Solar (zonnecellen), 29 in de *Trouw* Duurzame 100

LAURA BROMET | Nederlandse taal- en letterkunde 1995, fractievoorzitter GroenLinks gemeente Waterland, (vanaf januari) beleidsmedewerker landbouw, natuur en milieu Kamerfractie GroenLinks

JACQUELINE CRAMER | Biologie 1976 cum laude, promotie 1987, minister van VROM, 35 in de *Trouw* Duurzame 100 (zie ook pagina 18)

TRISTAN VAN DOORN | Bedrijfskunde 2009, initiatiefnemer Green Lightning (spaarlampen), www.greenlighting.nl

LARA VAN DRUTEN | Politicologie 2002 cum laude, directeur Sustainability bij Altran, www.altran.nl

WIJNAND DUYVENDAK | Sociologie 1980 kandidaats, voormalig directeur Milieudefensie en Kamerlid GroenLinks, trad af na boek over periode als milieuaactivist, 74 in de *Trouw* Duurzame 100

WILLEM FERWERDA | Biologie 1987, voorzitter Nederlandse afdeling van de International Union for the Conservation of Nature, strijder tegen het wereldwijd uitsterven van diersoorten, 92 in de *Trouw* Duurzame 100, www.iucn.nl

LOUISE FRESCO | promotie Tropische plantenteelt WAU 1986 cum laude, universiteitshoogleraar Grondslagen van duurzame ontwikkeling in internationaal perspectief, 5 in de *Trouw* Duurzame 100 (zie ook pagina 28)

ANTOINETTE GAST | Europese studies 1987, oprichter tuyu (fair trade relatiegeschenken), www.tuyu.nl

SANDRA GEISLER | Psychologie 2004, manager bij de International Union for the Conservation of Nature, www.iucn.nl

DON GERRITSEN | student Internationale betrekkingen, Nederlands VN-jongerenvertegenwoordiger, Commissie voor Duurzame Ontwikkeling en consultant bij KPMG Sustainability, www.dongerritsen.com

MAARTEN HAJER | Planologie 1987 cum laude, Politicologie 1988 cum laude, promotie 1993, hoogleraar Politicologie en directeur van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), 98 in de *Trouw* Duurzame 100

ARNOLD HEERTJE | Economie 1956, promotie 1960,

emeritus hoogleraar Staatshoudkunde, pleitbezorger van een 'breed welvaartsbegrip' waarin ook de kwaliteit van leven centraal staat, 91 in de *Trouw* Duurzame 100

MARLEEN JANSSEN GROESBEEK | Economie 1989, journalist *Het Financieele Dagblad*, publiceert over verantwoord en duurzaam ondernemen, 72 in de *Trouw* Duurzame 100

BERT KOENDERS | Politicologie 1983 cum laude, minister van Ontwikkelingssamenwerking, 16 in de *Trouw* Duurzame 100

ELLEN MENSINK | Economie 1995, directeur Creative City Lab (bundeling van innovatieve krachten die op duurzame wijze maatschappelijke en economische ontwikkeling wil realiseren), www.creativecitylab.nl

BART MERKUS | Economie 1991, directeur Verkade (eerste grote chocoladefabrikant die overstepte op fair trade cacao), 63 in de *Trouw* Duurzame 100

LUCAS REIJNDERS | Biochemie en Scheikunde 1969, promotie 1973, hoogleraar Milieukunde, in het bijzonder de natuurwetenschappelijke aspecten van milieuvraagstukken, 45 in de *Trouw* Duurzame 100

ALEXANDER RINNOOY KAN | Econometrie UvA, Wiskunde LEI 1972, promotie 1976, hoogleraar Policy analysis in the public and private sectors en voorzitter van de Sociaal-Economische Raad (SER), riep het bedrijfsleven op tot internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen, 19 in de *Trouw* Duurzame 100

MARK SCHREURS | Business Economics 2004, EVT Scooter Experience (elektrische scooters), www.evt-nl.nl

TON SMIT | Economie 1972, voorzitter Aardgas Mobiel, tevens oud-wethouder en initiatiefnemer van het aardgasprogramma in de gemeente Haarlem (en voorzitter van de Kring van Amsterdamse economen), www.aardgasmobiel.nl

WIM TURKENBURG | Wis- en natuurkunde 1971, directeur Copernicus Instituut voor Duurzame Ontwikkeling en Innovatie (Universiteit Utrecht) en lid Raad van Toezicht van het Energieonderzoek Centrum Nederland, 76 in de *Trouw* Duurzame 100

MARIEKE VAN DER WERF | Nederlandse taal- en letterkunde 1987, programmamanager Natuur- en milieueducatie bij SenterNovem en auteur van *Cradle to Cradle in bedrijf*

tekst • Karel van Delft *Psychologie* 1992
beeld • Bob Bronshoff

PENSIOEN —

KAREL GAEMERS: PASSIE VOOR DEELTJESFYSCA

Als hoogleraar Theoretische fysica verrichtte Karel Gaemers belangwekkend onderzoek. Zeven publicaties werden meer dan honderd keer geciteerd volgens de SPIRES database voor hoge energiefysica – één publicatie zelfs meer dan vijfhonderd keer. Als decaan leverde Gaemers tot zijn emeritaat in mei een belangrijke bijdrage aan de uitstekende reputatie van de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica (FNWI). Hij gaf leiding aan de nieuwbouw in de Watergraafmeer en legde de basis voor verdergaande onderwijsvernieuwing.

'Eén ding zou ik anders doen', zegt Gaemers. 'Op mijn 45e heb ik mijn wetenschappelijke carrière deels ingeruild voor bestuursfuncties. Dat had ik liever een paar jaar later gedaan.' In zijn afscheidsrede 'Your quarks or my quarks' brak hij een lans voor de noodzaak om vanuit diverse wetenschappelijke disciplines naar een vraagstuk te kijken en bevindingen uit te wisselen. Die lezing sprak hij op 25 september uit in de Lutherse kerk, de Aula van de UvA. 'Ik wilde het per se op een vrijdag doen en de zaal was niet eerder beschikbaar, zo simpel was dat.'

Gaemers ontving bij die gelegenheid de prestigieuze 'grote stapenning', de hoogste onderscheiding van de UvA. Onder de gasten bevonden zich topwetenschappers als Nobelprijswinnaar Tini Veltman (Wis- en natuurkunde UvA 1956, promotie UU 1963), UvA-universiteitshoogleraar en KNAW-voorzitter Robbert Dijkgraaf (promotie Natuurkunde UU 1989) en UvA-hoogleraar en NWO-voorzitter Jos Engelen (promotie Natuurkunde RUN 1979).

Gaemers studeerde Wis- en natuurkunde in Leiden, met als bijvak Sterrenkunde. Hij studeerde cum laude af en promoveerde in 1974 aan dezelfde universiteit. Met zijn proefschrift *Hard Photon Corrections for Processes in e⁺e⁻-Colliding Beam Experiments* maakte hij snel naam. Hij gaf daarin voorspellingen uit de theorie die experimenteel getoetst konden worden bij de toen nieuwe e⁺e⁻-opslagrings. Vanaf 1976 werkte Gaemers twee jaar bij het Europese onderzoekscentrum voor deeltjesfysica CERN in Zwitserland. In 1978 werd hij in Amsterdam medewerker van het NIKHEF, het nationaal instituut voor subatomaire fysica. In 1980 volgde zijn aanstelling tot hoogleraar Theoretische fysica aan de UvA. Hij doceerde kwantummechanica en relativistische kwantumveldentheorie. Gaemers werd in 1989 directeur van de sectie Hoge energiefysica van het NIKHEF.

Wereldwijd verkeerde Gaemers in kringen van topwetenschappers. 'Ik was aanwezig toen de latere Nobelprijswinnaar Martin Perl in 1975 in Stanford het "tau-deeltje" ontdekte. Dat is een zogeheten lepton, een elementair deeltje in de fysieke opbouw van het universum. Zo'n deeltje leeft tien tot de min vijftiende seconde. Het bestaan kun je vaststellen via ingewikkelde berekeningen en terugredeneren.'

Een ander hoogtepunt was in CERN het samen met wetenschapper Buras parametriseren en toegankelijk maken van proton-structuurfuncties. En met Gounaris ontwikkelde hij een methode om de spin-toestand van het W-boson te berekenen. In Amsterdam volgde onderzoek met promovendi naar onder meer voorspellingen rond het Higgs-boson – het deeltje waarvan het bestaan moet worden aangetoond in de deeltjesversneller van CERN.

Als bestuurder dacht Gaemers meer mogelijkheden te kunnen creëren voor de wetenschap. 'Het gaat om grote bedragen, in het geval van de deeltjesversneller LHC in het CERN-project om miljarden. Daar moet je regeringen, universiteitsbesturen en de Europese Commissie voor weten te interesseren. Als bestuurder krijg je zicht op wat in diverse onderzoeksgebieden gebeurt en kun je samen met anderen onderzoeksprogramma's ontwikkelen. Ik constateer achteraf dat ik destijds naïef was en heb onderschat hoeveel tijd je als bestuurder kwijt bent aan dagelijkse beslommeringen in instituten.'

Van 1997 tot 2000 was Gaemers decaan van de toenmalige faculteit WINS. In 2005 werd hij voor de tweede keer decaan, nu van de brede bètafaculteit FNWI. Hij trof voorbereidingen voor de vestiging van alle bèta-afdelingen van de UvA op het Science Park aan de Kruislaan.

'NEDERLAND GEEFT BENEDEN-
GEMIDDELD GELD UIT AAN
ONDERZOEK –
ALS JE EEN KENNISECONOMIE
WILT ONTWIKKELEN, IS DAT
ERG ONVERSTANDIG'

Met gepaste trots laat Gaemers het nieuwe faculteitsgebouw zien. Het eerste deel is opgeleverd, het tweede komt volgend jaar gereed. 'Dit levert een enorme ontschotting op. Wetenschappers van diverse disciplines lopen elkaar letterlijk tegen het lijf. Er is een uitstekende gezamenlijke bibliotheek. Studenten kunnen daar in groepjes of in aparte cabines studeren en er is een ontmoetingsruimte. Het onderwijs kan in het nieuwe gebouw veel efficiënter georganiseerd worden.' Een groot voordeel van het Science Park is het samenbrengen op één locatie van het NWO-instituut NIKHEF en hightechbedrijven. Dat schept optimale omstandigheden voor kruisbestuiving tussen wetenschappers op het gebied van schei-, natuur- en wiskunde, informatica en biologie. Onder Gaemers' leiding is de samenwerking met de bètawetenschappers van de VU geïntensiveerd. Naast de totstandkoming van een gezamenlijke masteropleiding speelde hij een belangrijke rol bij het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden tussen Nederlandse bètafaculteiten. >

Gaemers mag dan met emeritaat zijn, hij blijft betrokken bij het wetenschappelijk onderzoek. Op het NIKHEF werkt hij een paar dagen per week mee aan onderzoeksprojecten op het gebied van neutrino's. Ook overweegt hij zich te verdiepen in de geschiedenis van de hoge energiefysica en daar wellicht over te publiceren.

Wel maakt Gaemers zich zorgen over het wetenschappelijk overheidsbeleid. 'Nederland geeft benedengemiddeld geld uit aan onderzoek. Als je een kennis-economie wilt ontwikkelen, is dat erg onverstandig.' Hij neemt het op voor onderwijsminister Ronald Plasterk. 'Hij wordt in NRC neergezet als een minister die graag feestjes afloopt. Plasterk heeft het voor elkaar gekregen dat onderwijs en onderzoek worden ontzien in de komende bezuinigingen. Bovendien heeft hij een belangrijke inhaalslag gemaakt in het beter belonen van docenten van middelbare scholen. Daardoor kun je meer inspirerende docenten behouden voor het onderwijs. Het aantal studenten dat voor bètastudies kiest, is onverantwoord laag.' Een wetenschapper past bescheidenheid, heeft Gaemers geleerd. 'Een NIKHEF-medewerker informeerde me over het werk van Tim Berners-Lee, die we inmiddels kennen als de bedenker en grondlegger van het world wide web. Die medewerker wilde als een van de eersten buiten CERN een webserver installeren. Daarvan heb ik gezegd: doe maar. www.nikhef.nl werd daarmee wereldwijd een van de allereerste websites.' •

KAREL GAEMERS – 1944

kgaemers@xs4all.nl

- 1970 Wis- en natuurkunde, Universiteit Leiden
- 1974 promotie LEI
- 1975-1976 postdoc SLAC (Stanford University)
- 1976-1978 theoretisch natuurkundige CERN
- 1980-2009 hoogleraar Theoretische fysica UvA
- 1989-1996 directeur NIKHEF Amsterdam
- 1997-2000 decaan bèta-faculteit WINS
- 2002-2005 afdelingsvoorzitter Wiskunde, Natuurkunde en Sterrenkunde

- 2005-2009 decaan bèta-faculteit FNWI
- 2009 UvA-onderscheiding grote stapenning
- Belangrijkste publicaties: *Neutrino Counting in e⁺e⁻ Collisions* (met Gastmans en Renard, 1978), *Polarization Amplitudes for e⁺e⁻ → W⁺W⁻ and e⁺e⁻ → ZZ* (met Gounaris, 1978), *Simple Parametrizations of Parton Distributions with q² Dependence Given by Asymptotic Freedom* (met Buras, 1977)

DE UvA IN BEWEGING —

UVA OP 49E PLAATS IN TOP 200 BESTE UNIVERSITEITEN

'UvA BESTE NEDERLANDSE UNIVERSITEIT'

De UvA is net als voorgaande jaren de beste Nederlandse universiteit in de THE QS World University Rankings 2009, het jaarlijkse overzicht van de beste universiteiten ter wereld. De UvA steeg vier plaatsen ten opzichte van 2008 en bezet nu plaats 49. Daarmee is zij de enige Nederlandse universiteit in de top 50. De ranking wordt aangevoerd door respectievelijk Harvard University, University of Cambridge en Yale University. Elf Nederlandse universiteiten staan in de top 200. De ranglijst is samengesteld op basis van academic peer review, employers review, de verhouding docenten-studenten, het aandeel internationale studenten en docenten, en het aantal citaties per faculteit. De UvA komt echter niet voor in de top 100 van de Shanghai Jiao Tong ranking, die vooral is gebaseerd op onderzoeksprestaties. Net als vorig jaar staat de UvA derde in het totaaloordeel van hoogleraren over de brede Nederlandse universiteiten, in *Elsevier Thema Studeren*. www.topuniversities.com

EREDOCTORATEN VOOR KARMILOFF-SMITH EN LESSIG

Tijdens de Dies Natalis op 8 januari worden eredoctoraten uitgereikt aan de Brits-Franse cognitief psycholoog Annette Karmiloff-Smith en de Amerikaanse rechtsgeleerde Lawrence Lessig. Karmiloff-Smith (University College London) verrichtte vooral baanbrekend werk op het gebied van de cognitieve ontwikkeling. Lessig (Harvard Law School) is een grote naam in het informatierecht (cyberlaw) en initiator van het succesvolle Creative Commons-project, dat wereldwijd de standaard voor open-contentlicenties heeft gezet.

www.uva.nl/actueel

EDUCATIEVE MINOR VOOR BACHELORS

Met een bachelor in een schoolvak en een Educatieve Minor kunnen studenten binnenkort lesgeven in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. De UvA en andere universiteiten met een eerstegraads lerarenopleiding beschikken over een accreditatie voor deze minor. Naar verwachting wordt begin 2010 een wetswijziging doorgevoerd waarmee de eerste lichten aan het eind van dit collegejaar een beperkte lesbevoegdheid kan krijgen. www.uva.nl/actueel

14.000 GEPRMOVEERDEN IN ALBUM ACADEMICUM

Het Album Academicum van de UvA onthult de gegevens van ruim 14.000 gepromoveerden en eredoctoraten uit de periode 1978-2007. Daarnaast bevat de databank, in 2007 gelanceerd naar aanleiding van het 375-jarig bestaan van de UvA, de namen van bijna 2500 hoogleraren van de UvA en haar voorloper, het Athenaeum Illustre, van 1632 tot heden. Voor zover mogelijk zijn alle hoogleraren voorzien van een portret. De gegevens van sommige gepromoveerden worden geïllustreerd met hun promotieplaten. De gegevens worden jaarlijks aangevuld. www.albumacademicum.uva.nl

PLATFORM UVA PRIDE OPGERICHT

Afgelopen najaar is UvA Pride opgericht, een platform voor aan de UvA werkende of studerende homo's, lesbo's, bi's en transgenders dat 'het open en tolerante karakter van de UvA wil waarborgen en waar nodig bevorderen, om te beginnen wat betreft homoseksualiteit'. Het platform organiseert naast een maandelijkse borrel initiatieven als een filmavond en een forumdiscussie over diversiteitsbeleid aan de UvA.

www.uvapride.nl

NIEUW INSTITUUT GEZONDHEIDSZORG ARME LANDEN

Het Amsterdam Institute for Global Health and Development (AIGHD), een nieuw samenwerkingsverband van AMC, UvA en VU en een aantal ontwikkelingsorganisaties, richt zich op duurzame oplossingen voor grote mondiale gezondheidsproblemen. Het AIGHD, dat onderzoek direct koppelt aan de praktijk, wil de gezondheidszorg in arme landen stimuleren en in de gaten houden of de bevolking daadwerkelijk profiteert van projecten. Het instituut wordt geleid door Joep Lange (Geneeskunde 1978, promotie 1987), aidsexpert en hoogleraar Inwendige geneeskunde, in het bijzonder virale infecties. Bij de lancering van het instituut op 7 oktober spraken internationale autoriteiten als Peter Piot (Institute for Global Health van Imperial College London) en Helen Rees (University of Witwatersrand, Zuid-Afrika). Ook waren Prins Friso en Prinses Mabel van Oranje-Nassau (Economie en Politologie 1993, cum laude) aanwezig. www.uva.nl/actueel

EXPERTISE-CENTRUM JOURNALISTIEK

Een krachtige democratie vereist een sterke journalistiek. Vanuit die gedachte is op initiatief van de Masteropleiding Journalistiek aan de UvA op 1 oktober 2009 het Expertisecentrum Journalistiek van start gegaan. Nu de traditionele media in zwaar weer verkeren en de digitale journalistiek haar weg nog moet vinden, is het nodig de beroepsgroep inhoudelijk te ondersteunen en te versterken. Grondleggers zijn hoogleraar Journalistiek Frank van Vree (promotie Geschiedenis LEI 1989) en de Amsterdamse huisarts Sigrd Sijthoff, telg uit een van de oudste uitgeverfamilies van Nederland, die het centrum in zijn aanloopfase financieel ondersteunt. Het Expertisecentrum wil als Post Graduate Institute niet alleen hoogwaardige en gespecialiseerde scholingsactiviteiten voor journalisten verzorgen, in de vorm van seminars, cursussen en masterclasses, maar ook het debat over de journalistiek stimuleren. www.expertisecentrumjournalistiek.nl

CENTRUM VOOR DIENSTEN-INNOVATIE VAN START

In september is het Amsterdam Centre for Service Innovation (AMSI) van start gegaan. Dit initiatief van de UvA en Vrije Universiteit, gesteund door grote bedrijven en de gemeente Amsterdam, verzorgt de eerste opleiding in Nederland voor managers en professionals die zich bezighouden met innovatie en stimuleert wetenschappelijk onderzoek naar het management van innovatieprocessen in dienstverlenende bedrijven. Omdat de dienstensector de ruggengraat van de economie vormt, liggen er grote kansen voor innovatie en productiviteitsgroei. De vraag neemt toe naar academici die zulke processen begrijpen en vorm weten te geven. www.abs.uva.nl/amsi •

IN BEELD

Minister Cramer (links) ontvangt flessenpost voor Kopenhagen van de Jongeren van Milieudefensie

tekst • Jacqueline Cramer
beeld • ministerie van VROM/Frans Hoevers

POST —

'SEINEN OP GROEN VOOR KLIMAAT-AKKOORD'

Wanneer u deze post leest, is de klimaatop in Kopenhagen misschien net afgerond. Op het moment van schrijven zit ik in de trein op weg naar de Deense hoofdstad. Graag neem ik even de tijd voor SPUI. Ik ben tenslotte zelf alumna van de UvA, heb er bijna veertien jaar gewerkt en was daarna nog jaren als bijzonder hoogleraar aan de UvA verbonden. Er stroomt dus UvA-bloed door mijn aderen.

Tijdens mijn treinreis naar Kopenhagen zit ik gelukkig niet moederziel alleen in mijn coupé. Ik word vergezeld door ambtelijke onderhandelaars, vertegenwoordigers van

Kyoto en het van kracht worden van nieuwe afspraken op basis van Kopenhagen. Landen als de Verenigde Staten en China spelen een cruciale rol. Zij zullen aan boord moeten stappen. Als een ambitieus en mondiaal akkoord wordt bereikt, betekent dit dat alle landen van de Europese Unie hun doelstelling op dertig procent emissiereductie zullen vasthouden. Kortom, best belangrijk dat Kopenhagen.

Ik ga mij dus voor honderd procent inzetten voor een klimaatakkoord; aan de onderhandelingsstafel, in de vergaderzalen, in de wandelgangen of zoekend naar samenwerking met gelijkgestemde landen zoals het Verenigd Koninkrijk. De belangen zijn groot. Van het woord 'aarde' bestaat geen meervoud. Laten we in Kopenhagen ons werkelijke doel weer helder voor ogen krijgen: een duurzame toekomst op die ene aarde die ons ter beschikking staat. Dat is de toekomst waar ik naar streef. Niet alleen in Kopenhagen, maar elke dag weer. •

JACQUELINE CRAMER – 1951

minister@minvrom.nl

- 1976 Biologie cum laude
- 1987 promotie
- 1976-1989 universitair docent UvA (tot 1982 Biologie en samenleving, daarna Wetenschapsdynamica)
- 1989-1999 senior onderzoeker STB-TNO
- 1990-1998 bijzonder hoogleraar Milieukunde UvA
- 1996-1999 bijzonder hoogleraar Milieumanagement Katholieke Universiteit Brabant
- 1999-2005 hoogleraar Milieumanagement Erasmus Universiteit Rotterdam

- 1999-2007 hoogleraar Duurzaam ondernemen Universiteit Utrecht en zelfstandig milieuadviseur
- 2007-heden minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

BIODIVERSITEIT, RECYCLING, ENERGIE-ZUINIG TRANSPORT, KLIMAATNEUTRALE GEBOUWEN: DUURZAAMHEID WINT GESTAAG AAN POPULARITEIT. MET HET MULTIFACULTAIRE THEMA DUURZAME STEDEN ZORGT DE UVA DAT ZIJ NIET ACHTERBLIJFT. ONDERZOEK WERD AL GEDAAN, GELD WAS ER NOG WEINIG.

DE STAD ALS DUURZAME PIONIER

tekst • Floor Boon *Journalistiek en media 2009*
beeld • Arup *c_life, Low2No Helsinki*

Sinds een jaar heeft de UvA een Commissie Duurzaamheid. Op instigatie van de voorzitter van het College van Bestuur (CvB) Karel van der Toorn komt een groepje wetenschappers eens per maand bijeen om de mogelijkheden van een duurzamer UvA te bespreken. Daarbij gaat het met name om ruimte voor meer multidisciplinair en toegepast onderzoek. Onder de vlag 'duurzame steden' wil de commissie universiteitsbreed onderzoek naar duurzaamheid bevorderen. Er wordt gezocht naar geld, onderzoekers en een manier om de onderwerpen aan elkaar te koppelen. Waar ligt de focus en op welke gebieden wordt al onderzoek gedaan naar de duurzame stad?

Ans Kolk (Politologie 1990, promotie Economie 1996), hoogleraar Duurzame bedrijfsvoering aan de Amsterdam Business School van de Faculteit Economie en Bedrijfskunde, ziet veel heil in een universiteitsbrede focus op de duurzame stad. 'Vanuit de bedrijfskunde onderzoek ik hoe bedrijven duurzame principes kunnen omarmen. Hoe kunnen transportsystemen duurzamer en hoe kan de uitstoot van broeikasgassen en watervervuiling worden verminderd? Welke oplossingen je ook bedenkt, er zullen bedrijven bij moeten worden betrokken. En ook de consumenten zijn heel belangrijk om te zorgen dat nieuwe producten en diensten daadwerkelijk worden gebruikt.'

Hoewel Kolk het effect van haar werk begint te zien, biedt samenwerking nieuwe perspectieven. 'Ik merk dat bedrijven positief reageren op mijn onderzoek, maar als we dwarsverbanden leggen, kunnen we nog veel meer betekenen', aldus Kolk. In verder onderzoek kan zij daarom samenwerken met Gadi Rothenberg (promotie

Scheikunde Hebrew University, Jeruzalem 1999), hoogleraar Heterogene katalyse en duurzame chemie, verbonden aan het Van 't Hoff Institute for Molecular Sciences van de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica (FNWI). Rothenberg onderzocht de mogelijkheden om waterstof te produceren binnen bestaande elektriciteitscentrales. Waterstof staat bekend als dé vervanger van de huidige fossiele brandstoffen. Het probleem is echter dat het niet op aarde voorhanden is en dat het tot op heden werd geproduceerd uit dezelfde fossiele brandstoffen als die het uiteindelijk moet vervangen. Weinig duurzaam dus.

Rothenberg: 'Wij hebben onderzoek gedaan naar het duurzaam produceren van waterstof aan de zijkant van bestaande elektriciteitscentrales. Het bouwen van een volledige waterstofcentrale kost miljoenen, dat doet niemand, maar met de juiste katalysatoren kan het op een goedkope en duurzame manier. Om dit onderzoek ook echt in de praktijk te brengen is een goede economische analyse nodig.' En precies daar komt Kolk in het spel: 'Ik houd me bezig met de vraag of en waarom bedrijven

specifieke toepassingen als deze ook op de markt kunnen en willen brengen. Zij weten niet hoe zo'n idee in de praktijk moet worden uitgevoerd. Op die manier vullen onze onderzoeksgebieden elkaar aan.'

De stad gaat een steeds centralere rol spelen in de strijd tegen klimaatproblemen. Het concept van de duurzame stad ontstond in de Verenigde Staten, waar grote steden als Chicago tijdens de regering Bush meenden dat het federale klimaatbeleid faalde. Zij besloten daarom zelf actie te ondernemen. Voormalig president Bill Clinton hielp hen een handje door de *Clinton cities* in het leven te roepen; steden of regio's die op eigen houtje proberen de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en als stad een duurzaam karakter te krijgen. Inmiddels hebben ruim veertig steden ter wereld de status van Clinton-stad, waaronder Rotterdam en Amsterdam.

'Het is geen project waarbij steden geld krijgen', vertelt Ton Dietz (Sociale geografie RUN 1976, promotie UvA 1987), hoogleraar Rurale milieugeografie van de tropen en de subtropen aan de Faculteit der Maatschappij- en

'OP HET WERELDTONEEL KUNNEN STEDEN DIE EXPERIMENTEREN MET KLIMAATNEUTRALITEIT GEWELDIGE SPRONGEN MAKEN'

Gezondheidswetenschappen. 'Het gaat meer om het uitwisselen van informatie, wetenschappers en beleidsmakers. Wij kunnen leren van ervaringen elders en zij van de manier waarop wij zaken aanpakken. Veel steden experimenteren volop met klimaatneutraliteit en duurzaamheid en je ziet de innovatiebereidheid groeien. De stad als zelfstandige actor op het wereldtoneel, daar kunnen geweldige sprongen worden gemaakt.' Volgens Dietz gaan we steeds meer van een *world of states* naar een *world of cities* en gaan de goed georganiseerde regio's vooroplopen in een klimaatneutrale wereld. Dietz noemt zichzelf de 'broker' van het duurzaamheidsplatform, 'degene die dingen op gang brengt en mensen bij elkaar brengt'. Samen met voormalig FNWI-decaan Walter Hoogland (Wis- en natuurkunde 1963 cum laude, promotie 1968) zoekt hij in opdracht van het CvB de juiste mensen bij elkaar

De eerste stappen daarvoor zijn gezet. Ook zonder aandacht van de centrale universiteit is er al veel onderzoek naar duurzaamheid, onder andere binnen de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, waar het Centrum voor Milieurecht zich ook richt op juridische vraagstukken die te maken hebben met duurzaamheid en klimaatverandering. Marlon Boeve (Nederlands recht 1995) doet daar onderzoek naar milieu en ruimtelijke ordening. 'Steden worden steeds compacter. We willen er wonen, werken en leven en dat betekent een opeenstapeling van milieuproblemen zoals geluidhinder en luchtvervuiling', vertelt Boeve. 'Ik kijk bijvoorbeeld naar de juridische ruimte om duurzame, compacte steden te realiseren en tegelijkertijd recht te doen aan de belangen van mens en milieu. Het milieurecht richt zich er veelal niet op een combinatie van functies mogelijk te maken, eerder een scheiding. Toch kan het juist ook een hulpmiddel zijn om duurzaamheid te bevorderen.' Andere onderwerpen waar het centrum aan werkt, zijn de juridische aspecten van duurzame energie, natuurbescherming, waterberging en nieuwe technologieën.

Toch schort het op een aantal terreinen nog aan fundamenteel onderzoek naar duurzaamheid. Dietz: 'Het bewustzijn van consumenten om duurzamer te kopen en te leven is heel belangrijk. Dat is typisch een onderzoeksonderwerp voor psychologen. Het gebeurt nog te weinig.' Dietz doelt op het gebrek aan onderzoek binnen de sociale wetenschappen, want economen hebben wel al veel aandacht voor consumentengedrag, met name vanuit marketing. Ook is het moeilijk om goed te kijken naar duurzame bouwtechnieken, want de UvA leidt geen ingenieurs op. Dietz meent dat er nog veel winst te behalen is op het gebied van grijze duurzaamheid: duurzaam afvalbeleid met aandacht voor hergebruik en zuinigheid. 'Wat betreft groene en blauwe duurzaamheid gaat het al de goede kant op', aldus Dietz. Het eerste is stedelijke landschapsplanning met veel groen en aandacht voor biodiversiteit, het tweede heeft te maken met schoon water. 'Maar ook daar is met meer geld en aandacht nog heel wat ruimte voor vooruitgang.'

De wetenschappers benadrukken allemaal dat er samenwerkingsverbanden worden gezocht om elkaar onderzoek aan te vullen. Zo werkt Boeve mee aan de interdisciplinaire bachelor Future Planet Studies, die aardwetenschappen, ecologie, sociale geografie, economie, recht en politicologie bundelt in één opleiding. Rothenberg heeft met de UvA-holding een bedrijf opgezet dat restolie omzet in biodiesel. 'Op dat initiatief, Yellowdiesel, zijn een paar Economiestudenten afgestudeerd', vertelt Rothenberg. 'Het is een bètaproject, maar in samenwerking met het Amsterdam Center for Entrepreneurship (ACE) hebben zij er een businessplan voor geschreven.' Volgens Rothenberg moet het thema duurzame steden worden gezien als een haak waaraan duurzaamheid bij de UvA kan worden opgehangen: 'Het is een inclusieve term voor duurzaam onderzoek en onderwijs.' Kolk ziet daarvan de vruchten al. 'De Amsterdam Business School geeft al heel lang onderwijs hierover en dat levert een bewustzijn van studenten op. Zij komen uiteindelijk terecht in de bedrijven en organisaties die een groene wereld moeten realiseren.' ●

tekst • Louise O. Fresco
portret • Jeroen Kroos

VLEES NOCH VIS

AUV-LEZING 2009

WAAROM PRODUCEREN EN CONSUMEREN WIJ MENSEN EIGENLIJK VLEES EN VIS? OP DIE VRAAG ZIJN VIER ANTWOORDEN TE GEVEN. PAS ALS WE DIE ANTWOORDEN BEGRIJPEN, KUNNEN WE IETS ZEGGEN OVER HOE HET VERDER MOET MET VLEES EN VIS.

LOUISE
FRESCOBrueghel de Oude, Lullekkerland (Le Pays de Cocagne) (1567)
München, Alte Pinakothek

1. WIJ ETEN VLEES EN VIS OMDAT WIJ DAT ALTIJD GEDAAN HEBBEN

Wij zijn voornamelijk alleseters. Wat de eerste hominiden precies aten, kunnen we afleiden uit de anatomische en chemische karakteristieken van kiezen en schedels. De vroegste voeding bestond vooral uit vruchten en bladeren, net als bij de chimpansee. Toen *Homo habilis* in open savannes gereedschap ontwikkelde, ging hij over op vlees van grote grazers. De eerste bewijzen van visconsumptie door mensachtigen zijn ook zeer oud. Toen de mensen zo'n 60.000 tot 50.000 jaar geleden uit Afrika trokken, bleven zij alleseters. Tot 10.000 jaar geleden, toen geleidelijk, vanuit het Midden-Oosten, de landbouw ontstond. Op veel plaatsen bleven jacht en visserij bestaan als aanvulling op het landbouwdieet. De opkomst van de landbouw ging gepaard met een daling van de inname van dierlijke eiwitten, door de hogere bevolkingsdichtheid en omdat dieren werden gebruikt voor het bewerken van het land en dus niet voor consumptie. Visteelt ontwikkelde zich vele millennia later dan de landbouw, eerst in China. Maar ook de Etrusken teelden al vis in de lagunes aan de Toscaanse kust. Heel veel factoren zijn van invloed geweest op de vlees- en visconsumptie. In het grootste deel van de afgelopen 10.000 jaar was dierlijk eiwit een luxe die alleen de rijken zich dagelijks konden veroorloven. Overvloed, met name van vlees, was een ideaal – zoals in het schilderij van Breughel de Oude, die een varken als *fast food avant la lettre* met het mes in zijn lijf afbeeldde. In de middeleeuwen kende de katholieke kerk 166 vastendagen waarop geen vlees werd gegeten, maar vis was meestal wel toegestaan. Na de middeleeuwen daalde door de groeiende verstedelijking de consumptie van dierlijke eiwitten nog eens: stedelingen konden niet jagen of vissen noch kleinvee houden. Wereldwijd is de consumptie van vlees en vis pas sinds de industriële revolutie binnen het bereik van velen gekomen, voor de meeste mensen in de middeninkomenslanden pas na de Tweede Wereldoorlog en voor de armen pas mondjesmaat na 1990. Er bestaat een sterk S-vormig verband tussen nationaal inkomen per hoofd en vleesconsumptie. De grootste groei in de vraag naar vlees treedt op in China.

2. WIJ ETEN VLEES EN VIS OMDAT WIJ DIERLIJKE EIWITTEN NODIG HEBBEN

Eiwitten zijn opgebouwd uit aminozuren, stikstofhoudende organische moleculen, die essentieel zijn voor het leven. Die essentiële aminozuren kunnen wij alleen via voeding binnenkrijgen. Dierlijke producten zijn een betere, meer complete bron van aminozuren. Maar voor de wereld als geheel zijn plantaardige bronnen belangrijker dan dierlijke. In Europa bieden granen ons zo'n 25 gram eiwit per persoon per dag. Wie geen vlees eet, maar wel dierlijke eiwitten binnenkrijgt uit zuivel, heeft geen extra eiwitbehoefte. Voorts zijn vlees en vis goede bronnen van mineralen en vitamines, maar daarin zijn ze niet uniek. De enige stof die vrijwel uitsluitend in dierlijke producten zit, is vitamine B12, terwijl vette vis de belangrijkste bron is voor verzadigde omega-3 en -6 vetzuren.

Dankzij dierlijke eiwitten worden mensen langer, hebben ze een stevig skelet en meer weerstand tegen ziekten, meer fysieke kracht en betere overlevingskansen. Dit succes van dierlijke eiwitten is onmiskenbaar. Wij consumeren in Europa nu honderd gram per hoofd per dag, waarvan zestig procent uit dierlijke bronnen afkomstig is (aanbevolen is 0,8 gram per kilo lichaamsgewicht). Hoge eiwitconsumptie, consumptie van rood vlees en verzadigde vetten worden steeds meer geassocieerd met chronische ziekten.

3. WIJ ETEN VLEES EN VIS OMDAT HET TOT ONZE CULTURELE TRADITIE BEHOORT

De mensheid eet slechts een heel beperkt deel van de beschikbare dierlijke eiwitten. Dat is cultureel bepaald: in Nederland worden bijvoorbeeld honden, meeuwen en merriemelk beschouwd als oneetbaar. Verstedelijking, mondialisering en inkomensgroei leiden tot veranderende voedingspatronen. Toch blijven, juist op het gebied van dierlijke eiwitten, tradities in stand. Nederlanders zijn bijvoorbeeld de grootste melkdrinkers ter wereld. Alle religies kennen complexe regels over vlees en vis, die iets zeggen over de speciale status ervan. Dat betekent ook dat je geboden en verboden niet eendimensionaal uit het oogpunt van hygiëne kunt verklaren. Zo is het onjuist dat het verbod op varkensvlees vooral een medische basis heeft. Dit taboe had als voornaamste functie de identiteit van de groep te versterken. Daarnaast was het varken in het Midden-Oosten een directe concurrent van de mens om water en voedsel, en daardoor een ecologisch onverantwoorde keuze. In het licht van de carnivore voorgeschiedenis van de mensheid is het opvallend dat direct na de schepping het eerste voorgeschreven dieet vegetarisch was (Genesis 1:29). Maar acht hoofdstukken later, na de zondvloed, besloot God tot een beleidsverandering en gaf Noach toestemming om 'alles wat leeft en beweegt' te eten. Er werden oorspronkelijk slechts twee beperkingen opgelegd: vlees dat nog bloed bevatte mocht niet worden gegeten, net zomin als vet van dieren. Later kwamen hier de spijswetten bij die dieren classificeren als geschikt of ongeschikt. Dat wij ook vandaag nog dergelijke classificaties kennen, blijkt wel uit de uitdrukking 't is vlees noch vis, die wijst op het ongedefinieerde karakter van iets wat tussen beide categorieën in valt, en staat voor ambivalentie.

4. WIJ ETEN VLEES EN VIS OMDAT WE HET KUNNEN PRODUCEREN, EN OMDAT WE SOMS NIETS ANDERS KUNNEN!

Dankzij landbouw en landbouwhuisdieren werd de mens onafhankelijk van de onzekere jacht. Het eerste vlees was een bijproduct: het vlees van dieren die wol of trekkracht leverden werd gegeten, net als de mannelijke dieren die onnuttig waren voor melk of voortplanting. Dit eerste vlees was afkomstig van grazers, die dankzij hun meerdere magen vegetatie verteren die de mens niet eet. Dit is een belangrijke constatering, omdat de ►

AMSTERDAMSE UNIVERSITEITS- VERENIGING

HENK VAN OS IN NEW YORK

Henk van Os, universiteitshoogleraar Kunst en samenleving, sprak op 28 oktober voor een gehoor van vijftig in New York verblijvende alumni en studenten van de UvA.

In zijn lezing 'De knol en de citroen. De cultuurhistorische betekenis van vervalsingen' ging Van Os in op avonturen met vervalsingen, vervalsters, handelaars en collectioneers. Na afloop was er een gezamenlijk diner.

De bijeenkomst werd georganiseerd door de Amsterdamse Universiteits-Vereniging en de stichting Friends of the Universiteit van Amsterdam in New York.

Voor bijeenkomsten in het buitenland in 2010 worden alle alumni uitgenodigd van wie bekend is dat zij in de des-

betreffende omgeving verblijven. Nadere informatie volgt via www.alumni.uva.nl en in komende edities van SPUI. Met vragen of opmerkingen over de bijeenkomsten in het buitenland kunt u terecht bij Nathalie Rijk, via N.Rijk@uva.nl of 020 525 2823.

LEZING LOOPBAAN-PROGRAMMA: TOEKOMST RESULTAATBELONING

Op 1 februari 2010 spreken Henk Thierry (promotie Psychologie VU 1968) en Peter de Rooij (Arbeids- en organisatiepsychologie 1988 cum laude) onder de titel 'Is er nog

toekomst voor de resultaatbeloning?' over de rol en effecten van belonen in organisaties. Een veronderstelling is dat je met een adequaat beloningsbeleid het gedrag van medewerkers in de gewenste richting kunt sturen. Maar klopt dit wel helemaal? Wat is adequaat en effectief beloningsbeleid, en hoe komt het tot stand? In hoeverre is beloningsbeleid wetenschappelijk te onderbouwen? Ook komt de beloning in internationaal perspectief aan de orde: welke ontwikkelingen doen ertoe en zijn van invloed op belonen in de toekomst? Uiteraard is er aandacht voor belonen in de praktijk: hoe vertaal je als manager het beloningsbeleid binnen je organisatie naar je medewerkers? Henk Thierry is voormalig hoogleraar Arbeidspsychologie aan de UvA en emeritus hoogleraar Organisatiesociologie aan de Universiteit van Tilburg. Peter de Rooij is senior manager Compensation & Benefits bij Eureko/Achmea. Deze lezing vindt plaats in het kader van het Loopbaanprogramma voor UvA-alumni, dat academische en persoonlijke ontplooiing combineert. Met dit programma wil de UvA ontwikkelings- en reflectiemogelijkheden bieden aan haar alumni in verschillende fasen van hun loopbaan. Meer informatie over het Loopbaanprogramma in 2010 (leertrajecten, coaching en lezingen) volgt via de digitale nieuwsbrief voor geïnteresseerden en www.alumni.uva.nl/loopbaanprogramma. Via deze website kunt u zich ook aanmelden voor de nieuwsbrief.

AUV- KRINGEN

TWEE NIEUWE AUV-ALUMNIKRINGEN

De Amsterdamse Universiteits-Vereniging krijgt er twee alumni kringen bij. Dit jaar ging de kring Holocaust- en genocidestudies van start voor alumni van het gelijknamige mastertraject. Dit interdisciplinaire programma binnen de master Geschiedenis biedt de UvA aan in samenwerking met het Centrum voor Holocaust- en Genocidestudies, onderdeel van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) met participatie van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD). De eerste activiteiten hebben inmiddels plaatsgevonden: een lezingenserie rond het proces tegen oorlogsbeul John Demjanjuk. Tijdens de AUV-dag in 2010 zal de kring officieel binnen de AUV worden opgericht. Contactpersoon is Barbara Boender: b.boender@niod.knaw.nl. Daarnaast zijn de eerste stappen gezet voor de oprichting van de alumni kring Algemene taalwetenschap (ATW). Ook deze kring zal officieel binnen de vereniging worden opgericht op de AUV-dag 2010. Op netwerksite LinkedIn is al een ATW-groep gevormd, waar informatie over activiteiten is te volgen. Contactpersoon

is hoogleraar Algemene taalwetenschap Anne Baker: A.E.Baker@uva.nl. Aanmeldingen voor beide nieuwe kringen kunnen worden gericht aan auv@uva.nl.

Geneeskunde

MFAS SCHRIJFT GESCHIEDENIS

Faculteitsvereniging MFAS presenteerde op 3 november in het AMC het boek *MFAS schrijft geschiedenis*. De presentatie werd twee dagen later nog eens overgedaan bij 'De anatomische les', de jaarlijkse bijeenkomst van het AMC Alumnipunt in het Concertgebouw. In het boek beschrijven ruim dertig (oud-)leden de historie van de Medische Faculteit der Amsterdamsche Studenten (MFAS). Van de oprichting in 1896, via de serieuze jaren dertig, de roerige jaren zestig, de 'kritische' jaren zeventig en de professionele jaren negentig tot een blik op de toekomst. De thematische

hoofdstukken zijn gewijd aan de kerntaken van de MFAS: onderwijs, dienstverlening en ontspanning. Ook de vooroorlogse jaren en de MFAS-fracties in faculteits- en studentenraden zijn ondergebracht in aparte hoofdstukken. Kleinere onderwerpen en anekdoten komen in korte intermezzo's aan bod. Verder bevat het boek veel beeldmateriaal, merendeels afkomstig uit het uitgebreide MFAS-archief. Twee jaar heeft de begeleidingscommissie 'Boegbeeld' aan het boek gewerkt. De commissie bestaat uit zes studenten Geneeskunde en Cisca Griffioen (Geneeskunde, promotie 1968), erelid van de MFAS. Het Amsterdams Universiteitsfonds heeft financieel bijgedragen aan de torstandkoming van het boek. MFAS schrijft geschiedenis is voor € 10 te koop bij de MFAS Boekenservice in het AMC en via www.mfas.net/boegbeeld.

LAATSTE BIJENKOMST THEOLOGENDISPUIT SCIENTIAE ET ECCLESIAE

Bijna 63 jaar na de oprichting van het (protestantse) theologendispuut Scientiae

IN BEELD
A Commissie 'Boegbeeld'
B Cover MFAS schrijft geschiedenis

et Ecclesiae (S et E. Voor de Wetenschap en voor de Kerk) in 1947 hielden oud-dispuutleden op 11 november in Amsterdam hun slotreünie. Deze datum is niet alleen de dag van St. Maarten, maar ook die van de oud-testamenticus Martinus Beek (1909-1987), die op 11 november 1946 zijn oratie hield over de figuur van Job – een gebeurtenis die de oudste leden zich nog herinneren. Zo'n twintig reünisten brachten een bezoek aan de tentoonstelling van judaïca en hebraïca uit de Collectie Braginsky (zie ook onder Alumnivaria) en een aantal hoogtepunten uit de Bibliotheca Rosenthaliana, en aan het nieuwe kerkelijk centrum in de Limmikhof, vlakbij de Hermitage. Aan het einde van de dag gingen de aanwezigen samen op de foto, ook voor het bescheiden universitaire archief van S et E. Het oudste (theologen)dispuut waarin men lezingen en preken van elkaar kritisch besprak (LOS, opgericht in 1806), was in 2006 al opgeheven, nadat de theologische faculteit was overgegaan in Religiestudies en de kerkelijke opleidingen elders voortzetting vonden. Het naoorlogse dispuut S et E sloot 11 november zijn geschiedenis als 62-jarige af – en hoeft zich dus geen zorgen te maken over stoppen met 65.

Andragologie

MINICONFERENTIE BLIJKT VRUCHTBARE ONTMOETING

Op 24 oktober organiseerde de kring Andragologie een miniconferentie waar zes andragologen onderwerpen presenteerden met als gemeenschappelijke noemers de kennissamenleving, kennisproductiviteit en sociaal kapitaal. Opmaat voor de geanimeerde discussie was de bijdrage van UvA-socioloog Bowen Paulle (promotie 2005), die een tekst inbracht van de Franse filosoof Pierre Bourdieu. Dat leidde tot een vruchtbare ontmoeting van denkrichtingen en interpretaties, daar de zes sprekers zich theoretisch voornamelijk baseerden op de literatuur van andragologen Joseph Kessels en Gerard de Zeeuw. Het doel van de bijeenkomst – met een groep alumni komen tot een bijdrage aan de academische kennisontwikkeling, met oog voor het andragologisch veranderingsperspectief – is zeker gehaald. Van de behandelde teksten wordt een publicatie samengesteld die als uitgangspunt dient voor een volgende bijeenkomst. Voor informatie over de activiteiten van de kring: www.alumni.uva.nl/andragologie.

AUV-DAG ZATERDAG 7 NOVEMBER 2009

ALUMNIVARIA

Video-interviews op nieuwe
internetportal

ONDERNEMENDE ALUMNI IN BEELD

ACE TV is een internetportal met video-interviews met succesvolle ondernemers die hun opleiding genoten aan een Amsterdamse universiteit of hogeschool. Doel is het stimuleren van ondernemerschap onder (aankomende) studenten op een manier die aansluit bij de belevingswereld van de doelgroep. Scholieren en studenten oriënteren zich voornamelijk via internet: bewegend beeld (video) is voor deze groep de effectiefste communicatievorm. Sinds november biedt ACE TV wekelijks een interview met een inspirerende alumnus/ondernemer. Zo is een gesprek te zien met UvA-alumni **Yuri Matteman** (Biologie 1999) en **Alex Verkade** (Biologie 2000) van De Praktijk, een creatief projectbureau voor natuurwetenschappelijk onderwijs en wetenschapscommunicatie. Vanaf 14 januari staat ook een interview online met **Thijs Blankevoort** (Engelse taal- en letterkunde 1986), directeur van Bubb Kuyper, veilinghuis voor boeken, manuscripten en grafiek. Daarna volgen interviews met andere ondernemende alumni, onder wie vanaf 21 januari **Jacob Gelt Dekker** (Tandheelkunde 1973), oprichter van onder meer Budget Rent A Car. Bent u geïnteresseerd in de mogelijkheid om uw bedrijf te presenteren via ACE TV? Neem dan contact op met Marion Ester, via M.Ester@uva.nl of 020 525 6053. ACE TV wordt gemaakt in opdracht van CASE, het Amsterdam Center for Entrepreneurship van onder meer de UvA, en is te zien op www.case-amsterdam.nl.

Zaalvoetbaltoernooi
OUD-DEELNEMERS USC

Op zondag 13 juni 2010 organiseert het Universitair Sport Centrum (USC) een toernooi voor oud-deelnemers van de USC-zaalvoetbalcompetitie. In het USC wordt sinds 1976 een interne competitie zaalvoetbal gespeeld. Vele UvA-alumni hebben in de loop der jaren deelgenomen aan deze interne competitie zaalvoetbal, ook wel bekend als Stilos of ASS. Het streven is om voor elk van de afgelopen decennia een poule in te delen. Aanleiding voor het toernooi is de verhuizing van het USC, dat eind juni de locatie aan de De Boelelaan inwisselt voor een spiksplinternieuw onderkomen in het Science Park in de Watergraafsmeer. De nieuwe locatie beschikt straks naast alle faciliteiten die op de De Boelelaan aanwezig zijn over een sauna, squashbaan en klimhal. Bovendien komt er meer ruimte voor diensten als sportfysiotherapie en een sporttestlab. Heb je nog contact met vroegere teamgenoten? Zoek ze op en meld je aan. Meer informatie en aanmelden: www.usc.uva.nl/afscheidstoernooi of competitie@usc.uva.nl.

IN BEELD

- A Thijs Blankevoort op ACE TV
B Huwelijkscontract met gedetailleerd knipwerk (Braginsky Collectie)
C Nieuwbouw Universitair Sport Centrum

SPORTEN
MET KORTING
MET DE
UvA-
ALUMNIPAS

AUV-leden sporten bij het Universitair Sport Centrum met forse kortingen. Zo krijg je op vertoon van je UvA-Alumnipas € 215 korting op een fitness jaarkaart. Ook op de andere cursussen krijg je variërende kortingen. Het USC biedt meer dan 70 (sport)activiteiten op diverse locaties. Naast de hoofdvestiging is er USC Tennis in de Watergraafsmeer; het AMC Sport Centrum (ASC) naast het AMC; USC Fitness in de Van Musschenbroekstraat en PCH Fitness in het P.C. Hooftuis aan de Spuistraat. De hoofdvestiging verhuist komende zomer van de De Boelelaan naar het Science Park in de Watergraafsmeer. Activiteiten als zwemmen, indoor klimmen en schaatsen vinden in andere sportaccommodaties plaats. Je kunt profiteren van de kortingen door bij je inschrijving aan de balie van een van de USC-vestigingen je UvA-Alumnipas te tonen.

UvA-
ALUMNIPAS

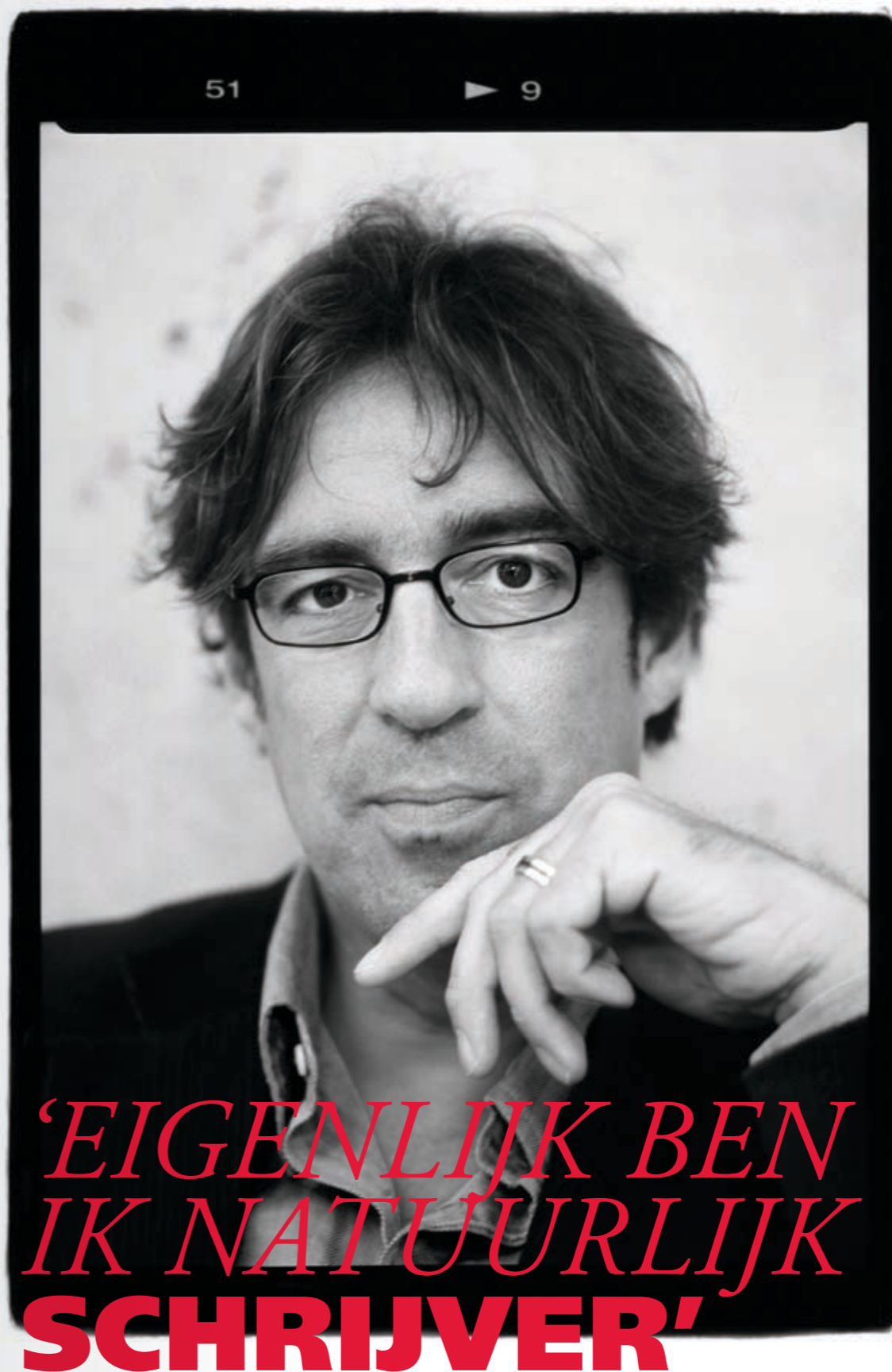
lidnummer 4554653
De heer drs. A.L. Umnus
van 1-1-2010 tot 31-12-2010

AMSTERDAMSE UNIVERSITEITS-VERENIGING

Topstukken Braginsky Collectie
EEN REIS DOOR JOODSE WERELDEN

Het Joods Historisch Museum biedt UvA-alumni korting op het arrangement 'Een Reis door Joodse Werelden'. Tot en met 17 januari kunt u op zondagmiddag van 14.30-16.30 uur de collectie manuscripten van het museum bekijken, gevolgd door een wandeling door de voormalige joodse wijk naar de Bijzondere Collecties aan de Oude Turfmarkt, waar u de tentoonstelling van topstukken uit de Braginsky Collectie en de stijkkamer Bibliotheca Rosenthaliana kunt bezichtigen. Het arrangement wordt afgesloten met koffie of thee en een gember- of amandelbolus in het Museumcafé van de Bijzondere Collecties. Alumni, medewerkers en studenten van de UvA betalen voor dit arrangement € 15 (gewone prijs: € 20). Aanmelden: vooraf via 020 531 0380, of op de dag zelf bij de kassa.

tekst • Joost Zwagerman
beeld • Peter Boer

Ik herinner me niet hoeveel eerstejaars Nederlandse taal- en letterkunde er precies waren toen ik aan de UvA begon te studeren, maar wel dat een opmerkelijk aantal 'eigenlijk natuurlijk' schrijver of dichter was. Niet dat ik dat direct te weten kwam; in de loop van de maanden zeiden er steeds meer dat ze in de avonden en weekenden aan een dichtbundel werkten. Of dat ze een beetje waren vastgelopen met hun roman. En dat uitgeverij allemaal redacteuren in dienst hadden zonder verstand van echte, vernieuwende literatuur – waarom zonden die types anders telkens hun manuscripten retour? Als dit anders doet vermoeden: ik schrijf dit zonder enige ironie op. Ikzelf werkte namelijk ook in de avonden en weekenden aan een dichtbundel. En ik was 'een beetje' vastgelopen met mijn roman. Verder vermoedde ik dat uitgeverij allemaal redacteuren hadden die... en zo verder. Natuurlijk, er waren heus wel eerstejaars zonder literaire ambities. Maar dat relatief kleine aantal streefde niet bepaald naar een loopbaan als leraar, bibliothecaris of onderzoeker. Degenen die niet 'eigenlijk natuurlijk' schrijver

waren, bleken elders te zijn uiteloot: de 'dan in godsnaam maar Nederlands'-studenten. Het verschil tussen de meeste eerstejaars met literaire ambities en mij was dat ik die dromen voor mezelf hield. Uit een onvermoed soort bijgeloof keek ik wel uit om rond te strooien dat ik poëzie en proza schreef. Wie van de daken schreeuwde dat-ie 'eigenlijk' schrijver was, zou er nooit een worden – een overtuiging die ik niet met argumenten kon verdedigen, maar volgens mijn, eh, 'morele kompas' mocht je je pas schrijver noemen nadat je een boek had gepubliceerd. Zelfs toen ik dat meemaakte, met *De houdgreep*, zei ik daar op de universiteit niets over. Er verschenen recensies, maar aan mijn medestudenten ging dit gelukkig voorbij. Ze waren dan wel 'eigenlijk schrijver', de boeken-bijlagen sloegen ze over. Wel zo prettig. Niet dat ik iets te verbergen had – maar ook ná mijn debuut had ik nog steeds moeite te zeggen dat ik schrijver was. Toch maakte ik een werkgroep mee met twee echte schrijvers-in-de-dop. Bij 'Intertekstualiteit in het oeuvre van Harry Mulisch' van Frans de Rover zaten Arie Storm en

**JOOST
ZWAGERMAN -
1963**
www.joostzwagerman.nl

- 2010 auteur Boekenweekgeschenk
- Boeken (selectie) *De houdgreep* (1986), *Gimmick!* (1989), *Vals licht* (1991; nominatie AKO Literatuurprijs, verfilmd in 1993), *De buitenvrouw* (1994), *Pornotheek Arcadië* (2000; essays), *Roeshoofd hemelt* (2005; dichtbundel), *Transito* (2006, essays, nominatie AKO Literatuurprijs), *Hitler in de polder & Vrij van God* (2009, pamflet)

Willem Melchior. Geen van beiden liet ooit één woord los over de boeken die ze vermoedelijk toen al van plan waren ooit te schrijven – misschien in de greep van een vergelijkbaar bijgeloof. Intussen bewaar ik geweldige herinneringen aan die werkgroep, al was ik niet altijd aanwezig. Want in de avonden schreef ik aan een roman – en dat ging zó voorspoedig dat ik er vaak een hele nacht aan toevoegde. Die roman was *Gimmick!* Later zei De Rover eens tegen me: 'Dus dáárom zag je er altijd zo onuitgeslagen uit: je zat stiekem je roman te schrijven!' Dat was waar – met de nadruk op stiekem. Schrijven hoort, vind ik nog steeds, een tijkje een clandestiene bezigheid te zijn. Daarom schreef ik bij voorkeur 's nachts. Als iedereen op één oor ligt, smeed jij een complot met je verbeelding – zo iets. Storm en Melchior kom ik ruim twintig jaar later zo nu en dan tegen. Dan praten we ook over literatuur, maar zelden over ons eigen werk. Alsof we de nooit uitgesproken code van zwijzaamheid uit de tijd van 'onze' werkgroep in ere willen houden. Aardig is wel dat Storm en Melchior de levende bewijzen zijn die de uitspraak van Maarten 't Hart weerleggen: 'Als je schrijver wilt worden, ga dan van alles studeren – behalve Nederlands. Daar komt alleen maar elende van.' Die uitspraak las ik toen ik net vier maanden studeerde – en hoewel redelijk van slag, liet ik me er niet door ontmoedigen. Toch stopte ik na vier jaar. Gesjeesd, ja. Inmiddels deed ik waar ik zelden over had gesproken: schrijven. En ik kon er nog van leven ook, zeker nadat in 1989 *Gimmick!* was verschenen. Sterker: ik verdiende dat jaar ineens drie keer het jaarkomen van mijn vader. Ik noem nu speciaal mijn vader, omdat hij samen met mijn moeder, zacht gezegd, gemengde gevoelens had over dat schrijverschap van mij. Mijn moeder had daar slapeloze nachten van en vreesde niet eens dat ik in een kartonnen doos onder de brug zou eindigen, maar dat ik daar zou beginnen. Wie in Nederland kon er nou leven van de pen? Een handvol mensen, benadrukte zij keer op keer. Kartonnen doos en brug zijn me, afklappen, tot nu toe bespaard gebleven. Maar mijn moeder vertrouwt het nog steeds niet helemaal. Vooral de afgebroken studie is haar ook jaren na dato nog een doorn in het oog. Dat ik dat van die doos en brug al opschrijf, is volgens haar de goden verzoeken. Toen me in 2007 de Gouden Ganzenveer werd toegekend, waren bij de uitreiking onder anderen Job Cohen, Harry Mulisch, Alexander Rinnooy Kan en Marita Mathijssen. Hun aanwezigheid maakte diepe indruk op mijn moeder. Na afloop nam ze me apart en zei zacht: 'Zouden die mensen wel weten dat je studie niet hebt afgemaakt?' ●

HOTEL RESIDENCE LE COIN, gevestigd in hartje centrum van Amsterdam en al jaren een pleisterplaats voor gasten van de UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM draagt ALUMNI een warm hart toe en daarom kunnen ook zij rekenen op een gereduceerd UvA-tarief.

Zij die aangesloten zijn bij de vereniging ontvangen op vertoon van hun UvA-Alumnipas een extra korting op het ontbijt.

Het hotel ligt in het oude centrum en is een uitstekend vertrekpunt voor het (her)ontdekken van alles wat de stad te bieden heeft, van het bijwonen van een theatervoorstelling tot een rondvaart in een van de vele monumentale grachten.

Gastvrijheid in een karakteristieke sfeer

Bel voor een brochure of voor nadere informatie 020 - 5246800.

Mercator Sapiens

Official UvA Merchandise

www.mercatorsapiens.nl

Roetersstraat 35, 1018 WB Amsterdam, tel. 020-525 6159, info@mercatorsapiens.nl